TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tvůrčí skupina SEM

Leszek Górski

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Opava 2025

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tvůrčí skupina SEM

Leszek Górski

SLEZSKA UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Opava 2025

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tvůrčí skupina SEM

Creative group SEM

Leszek Górski

SLEZSKA UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: MgA. Jan Brykczyński, Ph. D.
Oponent: MgA. Mgr. Michał Szalast
Opava 2025

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: Leszek Gorski

UČO: 57604

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: Tvůrčí skupina SEM

Téma práce anglicky: Creative group SEM

Zadání: Cílem této práce je představit a analyzovat aktivity skupiny krakovských studentů, kteří v letech 1976-1981 organizovali fotografické akce a performance, do nichž zapojovali náhodné diváky a kolemjdoucí.

Literatura:
KANICKI Witold, Łuczak Dorota, Szymanowicz Maciej, Polscy fotografowie, krytycy i teoretycy o fotografii 1839-1989, antologia. Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Poznań, 2023.
KOBYLIŃSKA Weronika, KUŹMICZ Marika, Fotografika, fotografia artystyczna w Polsce 1927-1978, Fundacja im. Edwarda Hartwiga, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna w Łodzi, ZAiKS, Warszawa – Kraków – Łódź, 2022.
MODELSKI Łukasz, Fotobiografia PRL, Wydawnictwo ZNAK, Kraków, 2013.
BATURO Andrzej, 50 lat z fotografią, Fundacja Centrum Fotografii, Bielsko-Biała, 2015.
DAVIES Norman, Boże igrzysko, Wydawnictwo ZNAK, Kraków, 2000.
KULAWIAK Stanisław, BZDAK Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021.

Vedoucí práce: MgA. Jan Brykczyński, Ph.D.

Datum zadání práce: 15. 4. 2025

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Abstrakt
Cílem této práce je představit a analyzovat aktivity skupiny krakovských studentů, kteří v letech 1976-1981 organizovali fotografické akce a performance, do nichž zapojovali náhodné diváky a kolemjdoucí.

Klíčová slova
Dokumentární fotografie, polská fotografie, performance, dokument, černobílá fotografii

Abstract
The aim of this work is to present and analyze the activities of a group of Krakow students who, in the years 1976-1981, organized photographic events and performances, in which they involved random spectators and passersby.

Key words
Documentary photography, Polish photography, performance, documentary, black and white photography

Prohlášení
Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatné a použil jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

Souhlas se zveřejněním
Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

V Krakově, 18, dubna 2025, Leszek Górski
ITF FPF Slezské univerzity v Opavě

Poděkování
Chtěl bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce MgA. Janu Brykczyńskému, Ph. D., a oponentovi MgA. Mgr. Michału Szalastovi za podporu a velmi cenné poznámky, díky nimž se tato práce stala ještě lepší a komplexnější.

Obsah

1. Úvod 17
1.1 Podmínky, za kterých *Grupa Twórcza SEM* (Tvůrčí skupina SEM/ TS SEM) působila 17
1.2 Společensko-politická situace v Polsku v 70. letech 20. století 17
1.3 Úloha cenzury v zemích východního bloku 21
1.4 Fotografie 70. let v Polsku 21

2. Geneze a popis činnosti Tvůrčí skupiny SEM 31
2.1 Základní informace 31
2.2 *Studencka Agencja Fotograficzna SAF* (Studentská fotografická agentura) jako kolébka Tvůrčí skupiny SEM 31
2.3 *Akcja Próbna 1* (Zkušební akce 1) 39
2.4 Koncept "expanzivní fotografie" Jerzyho Oleka jako teoretický základ pro činnost Tvůrčí skupiny SEM 45
2.5 *Akcja Stołówka* (Akce Jídelna) 49
2.6 *Akcja Ślady* (Akce Stopy) 55
2.7 *Moje miasto Kraków – Rynek* (Moje město Krakov - Hlavní náměstí) 59
2.8 *Akcja Próbna 2 – Kolejka* (Zkušební akce 2 – Fronta) 63
2.9 *W pejzażu historii* (V krajině dějin) 69
2.10 *Jaszczurowa Galeria Fotografii* (Fotogalerie Jaszczurowa) 73
2.11 Tvůrčí skupina SEM po roce 1979 77

3. Význam Tvůrčí skupiny SEM 83

4. Rozhovor se Stanislavem Kulawiakem 87

5. Životopisy vybraných členů Tvůrčí skupiny SEM 93

6. Seznam výstav v Fotogalerie Jaszczurowa 97

7. Chronologicky řazeny seznam vybraných publikací 99

8. Jmenný rejstřík 101

1 Úvod

1.1 Podmínky, za kterých Tvůrčí skupina SEM působila

V roce 1974 založil Stanisław Kulawiak, student Hornicko-hutnické akademie AGH (*Akademia Górniczo – Hutnicza*) v Krakově, spolu s několika kolegy Studentskou fotografickou agenturu SAF (*Studencka Agencja Fotograficzna*), jejímž hlavním cílem bylo zaznamenávat a dokumentovat život na univerzitě. O dva roky později z SAF vznikla Tvůrčí skupina SEM - Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak a Adam Niemczak, která byla emanací tvůrčích, uměleckých a kreativních ambicí jejích členů.

V tehdejším Polsku musely všechny aktivity vyjadřující svobodné myšlení a tvůrčí snahy čelit praktickému zákazu kritiky komunistické vlády, který tehdy držela Polská sjednocená dělnická strana PZPR (*Polska Zjednoczona Partia Robotnicza*). To se jednoznačně týkalo i aktivit TS SEM, které odkazovaly na realitu tehdejšího života v Polsku. Pro pochopení cílů a významu této činnosti, pro rozpoznání jejího významu pro fotografický život v Polsku, a zejména pro fotografický akcionismus, který byl podstatným prvkem činnosti skupiny, je důležité pochopit tehdejší společensko-politické podmínky v Polsku.

1.2 Společensko-politická situace v Polsku v 70. letech 20. století

Po skončení druhé světové války se Polsko, stejně jako mnoho dalších zemí střední a východní Evropy, ocitlo pod vlivem Sovětského svazu. Navzdory zdánlivé demokracii a existenci takových fasádních institucí, jako jsou parlamenty a volby, byly tyto země díky vedoucí úloze komunistických stran u moci pod skutečnou vládou sovětského hegemona. Svoboda byla omezována, byla zaváděna cenzura a hnízda svobodného myšlení byla potlačována již v zárodku. V jednotlivých zemích čas od času propukala povstání způsobená špatnými životními podmínkami

společnosti, jejichž hlavní příčinou byla iracionální socialistická hospodářská a sociální politika. Byly činěny pokusy o rozvolnění pout svazujících společnosti, ale tyto snahy byly potlačovány buď s pomocí domácího bezpečnostního aparátu nebo armády, nebo vnějšími silami.

Bogdan Łopieński
Urychleme občany
(*Przyspieszajmy oby–watele*), Poznaň, 1973

Po událostech v Polsku v prosinci 1970, kdy plánované zvýšení cen masa komunistickou vládou vyvolalo sociální vzpouru na gdaňském pobřeží, se k moci dostala skupina aktivistů PZPR vedená Edwardem Gierkem.

Ten pochopil příčiny nespokojenosti společnosti a dal si za cíl zvýšit životní úroveň polského obyvatelstva. Díky půjčkám, které si Gierkova vláda vzala na Západě, se situace skutečně zlepšila v souladu s všudypřítomným propagandistickým heslem "Aby Polsko rostlo v síle a lidem se žilo lépe" (*Aby Polska rosła w siłę, a ludzie żyli dostatniej*).

Továrna na malokapacitní automobilky v Tychách (*Fabryka Samochodów Małolitrażowych w Ty–chach*) v roce 1975. Národní digitální archiv (*Narodowe Archiwum Cyfrowe*)

Vznikaly nové a na svou dobu moderní průmyslové závody, včetně těch vyrábějících spotřební zboží. Příkladem může být zahájení výroby malého automobilu Fiat 126p v italské licenci, což rozšířilo přístup k vlastnímu automobilu.

Bohužel hospodářská politika, která byla vedena iracionálně podle zásad socialistické ekonomiky, vedla k dalším problémům. Byla založena na centrálním plánování a dlouhodobých perspektivách, aniž by zohledňovala měnící se potřeby trhu založené na principu rovnováhy poptávky a nabídky zboží. To vedlo k nedostatku základního spotřebního zboží na trhu, především másla, masa a cukru.

Brzy začaly ekonomiku tížit úroky z úvěrů přijatých v zahraničí. Spotřební zboží se muselo posílat na prodej do zahraničí, aby bylo možné obsluhovat obrovský dluh, a ne, jak Gierek původně plánoval, na domácí trh.

Wojtek Łaski, East News
Fronta v papírnictví ve Varšavě, kde právě "vyhodili toaletní papír"
Varšava, 1982

Obtíže každodenního života, jako byly fronty v obchodech prakticky na vše potřebné k životu, v kombinaci s vlezlou propagandou úspěchu, kterou servírovala tehdejší masmédia, především televize, způsobily, že veřejnost byla stále více nespokojená s komunistickou vládou.

Po několika brutálně potlačených sociálních bouřích, které vyvolal pokus o zvýšení regulovaných cen masa v roce 1976, se v Polsku upevnilo nezávislé proti systémové opoziční hnutí. Organizace jako KOR, ROPCiO nebo Nezávislé odbory (*Niezależne Związki Zawodowe*) se o několik let později staly kádrovou základnou revoluce Solidarita (*Solidarność*) v letech 1980-1981.

Potravinové lístky jsou symbolem nedostatku zboží na polském spotřebitelském trhu, který trval až do konce 80. let.

1.3 Úloha cenzury v zemích východního bloku

V moderním světě, v civilizovaných demokratických státech, se předpokládá volný tok informací a vyjadřování osobních názorů, stejně jako absence omezení jejich zveřejňování, s výjimkou přísně právních oblastí, jako je vojenské tajemství. Sovětský cenzurní systém vycházel z opačného předpokladu: nesmělo být publikováno nic, co nezískalo souhlas příslušných státních činitelů, reprezentovaných cenzurními úřady. To vše sloužilo k manipulaci s informacemi a jejich přeměně v socialistickou propagandu. To znamená, že veřejně přístupné mohlo být pouze to literární dílo, výstava, film nebo umělecké dílo, k němuž úřady daly souhlas. Tento systém však v Polsku nefungoval příliš dobře . [1]

Polská kultura v té době neustále zápasila s cenzurou. Satirici se překonávali v předkládání obsahu se zjevným politickým podtextem zesměšňujícím tehdejší úřady, k čemuž nepozorní nebo nedostatečně inteligentní cenzoři dávali souhlas. To se týkalo i dalších oblastí, jako je literatura, poezie, divadlo nebo film. Ne nadarmo se o Polské lidové republice někdy hovořilo jako o "nejveselejším baráku v socialistickém táboře", protože v mnoha ohledech zde byl prostor pro svobodu o něco větší než v sousedních zemích.

1.4 Fotografie 70. let v Polsku

Nejdůležitějším a nejrozsáhlejším proudem polské fotografie 70. let byla **dokumentární fotografie**. Vznikala především pro tehdejší pro-

1 Davies Norman, Boże igrzysko, Nakladatelství ZNAK, Krakov, 2000, ISBN 83-7006-911-8

Romuald Broniarek, Karta Aktivity školního Gagarinova klubu - studenti s modely raket Skarżysko-Kamienna 1964

pagandistická média a byla záznamem civilizačních změn, které v té době probíhaly, tj. rychlé industrializace, migrace z venkova do měst. Převládajícím stylem byl socialistický realismus, odkazující na humanistickou fotografii 50. let, která zkrášlovala obraz světa. Zpravidla využíval estetiku vycházející z konceptu rozhodujícího okamžiku Henriho Cartiera-Bressona, která se postupem času stala anachronickým stylem, nicméně v oficiální fotografii socialistických médií neustále platným.

Andrzej Baturo
Vojenská přísaha
(*Przysięga*)

V opozici k tomuto trendu a paralelně s ním vznikaly fotografie, které byly později nazvány "**sociologickou fotografií**" a které ukazovaly nepřikrášlenou realitu. Ukazovala ji takovou, jaká skutečně byla, zbavenou jakýchkoli ideologických přívlastků, ukazovala těžkosti každodenního života. Andrzej Baturo, který byl jedním z hlavních představitelů tohoto směru, definoval sociologickou fotografii takto:

Vždy doprovázela dění v zemi, vždy reagovala na nejdůležitější problémy Polska a pečlivě je dokumentovala. (...) [Fotografové] pracující v době, kdy slova "věrohodný snímek" znamenala "v souladu s oficiální linií propagandy", poctivě dokumentovali realitu. (...) V archivech umělců, fotoreportérů i amatérů se nacházejí fotografie, které – i když možná nepředstavují zcela spolehlivý obraz země – rozhodně dobře svědčí o spolehlivosti svých autorů.[2]

Definici sociologické fotografie podal sociolog Piotr Sztompka: *Sociologická fotografie je pronikání fotografickými technikami do mezilidského prostoru, který se odhaluje v každodenním životě. (...) Vyjít do terénu s fo-*

2 Kanicki Witold, Łuczak Dorota, Szymanowicz Maciej, Polscy fotografowie, krytycy i teoretycy o fotografii 1839-1989, antologia. Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Poznań, 2023, ISBN 978-83-66608-62-7

toaparátem přímo provokuje aktivní záměrnost a hledající postoj: mobilizuje dívání, a ne jen vidění. (...) Vidění je pasivní registrace vizuálních dojmů, které před námi v průběhu každodenního života proudí v neobyčejné mnohosti a rozmanitosti. Dívání je záměrné, aktivní a selektivní hledání smysluplných, důležitých vizuálních zážitků. A je to pouze varianta dívání, kterou lze označit jako "sociologický pohled", uplatnění "sociologického oka": aktivní, záměrné získávání sociologických významů obsažených v ikonách, představeních, sebeprezentaci, designu a epizodách pozorování.[3]

V této souvislosti se zdá být cenná poznámka Vladimíra Birguse o estetice tehdejší sociálně-dokumentární fotografie, obsažená v jeho příspěvku předneseném na Gorzovských fotografických setkáních v květnu 1979, který nesl název "Styl nerozhodujících okamžiků v současné sociálně-dokumentární fotografii":

Styl rozhodujících okamžiků, ve fázi svého vzniku velmi progresivní a vzrušující, se v průběhu let stal v oblasti živé fotografie téměř povinnou formou. (...) V umění však pokusy o stanovení závazných pravidel vždy vyvolávají protiakci a ne jinak tomu bylo i v tomto případě. (...) Nejzřetelnější reakcí na jistý akademismus Bressonovy fotografie je styl, který by se s jistou mírou tolerance a rezignace na přesnost definice dal takříkajíc označit za styl "nerozhodujících okamžiků". (...) Na rozdíl od snahy zdůraznit prvky uměleckosti, aby se fotografie přiblížila malířství, styl nerozhodujících okamžiků akcentuje autenticitu, konkrétnost a popisnost fotografie. (...) Styl nerozhodujících okamžiků rozšiřuje možnosti v určitých oblastech fotografické tvorby, umožňuje objasnění určitých problémů a nových aspektů a dále nutí fotografii ke konceptuální analytické práci sociologické povahy.[4]

Polská sociologická fotografie 70. a 80. let byla opozicí vůči oficiální fotografii propagandistických médií, stejně jako sociologická fotografie západních zemí kritizovala negativní projevy konzumní společnosti a zkrášlování estetických fotografických trendů, které lze označit za "umění pro umění".

3 Sztompka Piotr, Boguni-Borowska Małgorzata, Fotospołeczeństwo. Antologie textů z vizuální sociologie, Nakladatelství ZNAK, Krakov, 2012, ISBN 978-83-240-1803-1

4 Birgus Vladimir, Styl nerozhodujících okamžiků v současné sociálně-dokumentární fotografii, text příspěvku předneseného na Gorzovských fotografických setkáních v květnu 1979, brožura Studentského kulturního střediska "Pod Jaszczurami", 1979

Třetím významným směrem byla fotografie, která **navazovala na "vlasteneckou fotografii"**, směr, jehož zakladatelem byl Jan Bułhak, zakladatel Svazu polských umělců fotografů ZPAF (*Związek Polskich Artystów Fotografów*), který zemřel v roce 1950. Je zřejmé, že vlastenecká fotografie 70. let se lišila od dřívější fotografie, zejména té předválečné. Bylo zde více průmyslových snímků, příkladů více či méně malebných zásahů člověka do dříve nedotčené krajiny. Vznikaly také fotografie z tzv. znovuzískaných území, tj. oblastí, které před rokem 1945 patřily Německu.

Paweł Pierściński
Komíny
(*Kominy*)

Edward Hartwig
Akt

Dalším tématem byla **subjektivní fotografie** založená na uměleckém pojetí autorů. Tato díla měla podnítit divákovu reflexi , často se nejednalo o reálné snímky, snažila se zprostředkovat krásu a s ní spojenou představu fotografa. Často se jednalo o koláže, které kombinovaly například akt s krajinnými prvky.

Posledním důležitým prvkem fotografie v té době byl vznikající **performanční a fotografický akcionismus** počátku 70. let.

Nové umělecké směry přicházející ze zahraničí, jako konceptualismus, performance a land art, našly svou realizaci v umění fotografické a filmové avantgardy. Je třeba zmínit galerii Permafo (zkratka pro „pemanentní fotografii") a skupinu Permafo (Natalia Lach-Lachowicz, Andrzej Lachowicz a Zbigniew Dłubak), která působila mezi vratislavskými umělci. Tito umělci chápali permanentní fotografii jako dokumentaci fragmentů běžného života, transformovaných do uměleckých objektů.

Pokračováním této linie byla tvorba Natalie Lach Lachowiczové neboli Natalie LL a její nejznámější projekty jako „*Fotografia intymna*" (Intimní fotografie) a "*Sztuka konsumpcyjna*" (Spotřební umění). Natalia LL a její díla vyvolala v Polsku mnoho kontroverzí, zatímco na Západě byla v té době známější a oceňovanější, často ztotožňovaná s ženskou nebo feministickou fotografií.

Natalia LL
Spotřebitelské umění
(*Sztuka konsumpcyjna*)

2 Geneze a popis činnosti Tvůrčí skupiny SEM

2.1 Základní informace

Tvůrčí skupina SEM působila v Krakově v letech 1976-1982 a tvořili ji studenti fotografové, především z Hornicko-hutnické akademie AGH, ale i z jiných univerzit. Složení skupiny se v průběhu času měnilo a jediným aktivním členem po celou dobu její existence byl její zakladatel Stanisław Kulawiak. Skupina využívala médium dokumentární fotografie s prvky kreace a performance a pořádala akce, v nichž důležitou roli hrála interakce s diváky, kterými byli často náhodní kolemjdoucí. Jejím cílem bylo rozšířit fotografii do sociální struktury a donutit diváky přemýšlet o tématech prezentovaných na výstavách a během akcí pořádaných členy Skupiny. Často byla využívána forma performance prostřednictvím neustálé přítomnosti autorů během akce, interakce a diskuse s diváky, která byla dokumentována. Diváci se stávali součástí performance a mimovolně se podíleli na akcích Skupiny.

Předsevzetí TS SEM lze do proudu sociologické fotografie zařadit také díky neodmyslitelnému prvku konfrontace politické utopie komunistické vlády s realitou neustále se zhoršujících životních podmínek společnosti, degradace civilizační infrastruktury a ničení přírodního prostředí.

2.2 Studencka Agencja Fotograficzna SAF (Studentska fotograficka agentura) jako kolébka Tvůrčí skupiny SEM

Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak a Adam Niemczak se seznámili jako studenti Fakulty elektrotechniky Hornicko-hutnické akademie (AGH) v Krakově, která připravovala inženýry pro jejich pozdější zaměstnání v těžkém průmyslu. Sblížila je vášeň pro fotografování a možnost pra-

covat v tomto oboru pro univerzitu. Škola jim poskytla fotografickou temnou komoru a prostředky na nákup vybavení a materiálů, které byly v té době na volném trhu těžko dostupné . SAF poskytovala univerzitě fotografické služby, ale členové mohli část fotografických materiálů a temnou komoru využívat pro vlastní účely a osobní rozvoj.

Uspořádání výstavy Studentské fotografické agentury (SAF), Hlavní knihovna, Krakov, 14-28. 10. 1974
První zleva nahoře Zbigniew Bzdak, druhý Krzysztof Wolski, ostatní: Henryk Gniadek, Stanisław Kulawiak, Adam Machowicz, Adam Niemczak, Marian Sajnok

Brzy začali publikovat své práce v místním studentském tisku a zasílat je do celostátních fotografických soutěží. Díky svým úspěchům se začali účastnit celostátních fotografických setkání a setkávali se se stále více lidmi z komunity. Zúčastnili se například Gorzovských fotografických konfrontací (*Gorzowskie Konfrontacje Fotograficzne)*, Zlatého jantaru v Gdaňsku (*Złoty Jantar w Gdańsku*), Malých formátů ve Varšavě (*Małe Formaty w Warszawie*), Národního bienále amatérské umělecké fotografie v Lodži (*Ogólnopolskie Biennale Amatorskiej Fotografii Artystycznej w Łodzi*), a mnoha dalších.

Reportáž v "*Magazyn Studencki*" ze zahájení akademického roku, AGH, Krakov, 1977, fotografie Stanisław Kulawiak a Zbigniew Bzdak

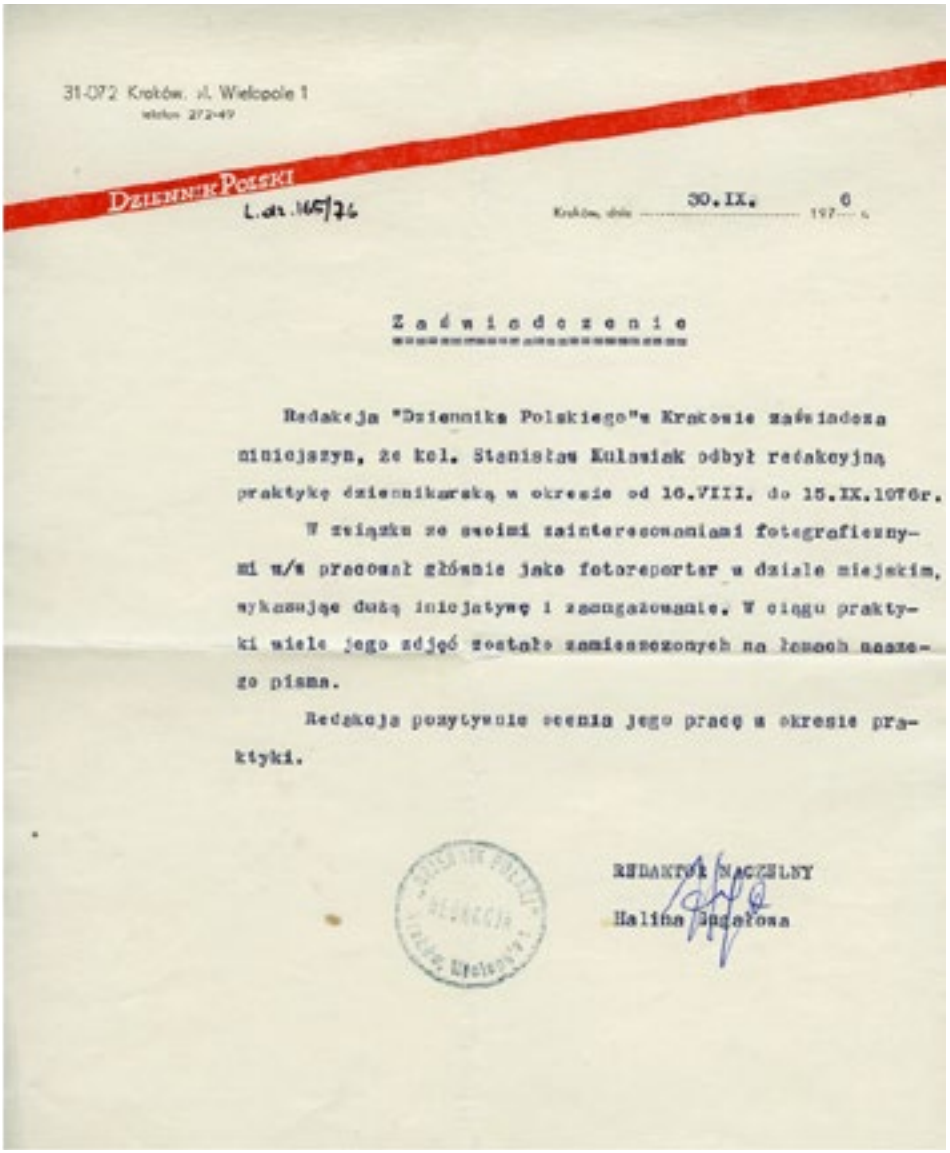
Postupem času byly jejich fotografické reportáže, včetně těch pořízených pro AGH, publikovány v celostátních časopisech jako "*Razem*" (Spolu) a "*itd*" (atd.). Stanisław Kulawiak a Zbigniew Bzdak absolvovali novinářské stáže v redakcích těchto časopisů. Díky svému reportérskému angažmá získávali stále více dovedností a zkušeností a stávali se známějšími v krakovském kulturním prostředí. Stanisław Kulawiak navázal kontakty s krakovským okresem ZPAF a připravoval se na proceduru umožňující vstup do Svazu.

Stanisław Kulawiak
Ženské z tržiště
(*Baby targowe*)
Kleparz, Krakov, 1976

Stanisław Kulawiak,
Podpis meziuniverzitní
dohody
(*Podpisanie międzyuczel-
nianej umowy*)
AGH, Krakov, 1977

31-072 Kraków, ul. Wielopole 1
telefon 272-49

DZIENNIK POLSKI

L.dz.165/76

Kraków, dnia 30.IX. 1976 r.

Z a ś w i a d c z e n i e

Redakcja "Dziennika Polskiego" w Krakowie zaświadcza niniejszym, że kol. Stanisław Kulawiak odbył redakcyjną praktykę dziennikarską w okresie od 16.VIII. do 15.IX.1976r.

W związku ze swoimi zainteresowaniami fotograficznymi u/w pracował głównie jako fotoreporter w dziale miejskim, wykazując dużą inicjatywę i zaangażowanie. W ciągu praktyki wiele jego zdjęć zostało zamieszczonych na łamach naszego pisma.

Redakcja pozytywnie ocenia jego pracę w okresie praktyki.

REDAKTOR NACZELNY
Halina Bagałowa

Certifikát deníku
Dziennik Polski
o novinářské stáži
Stanisława Kulawiaka,
Krakov, 1976

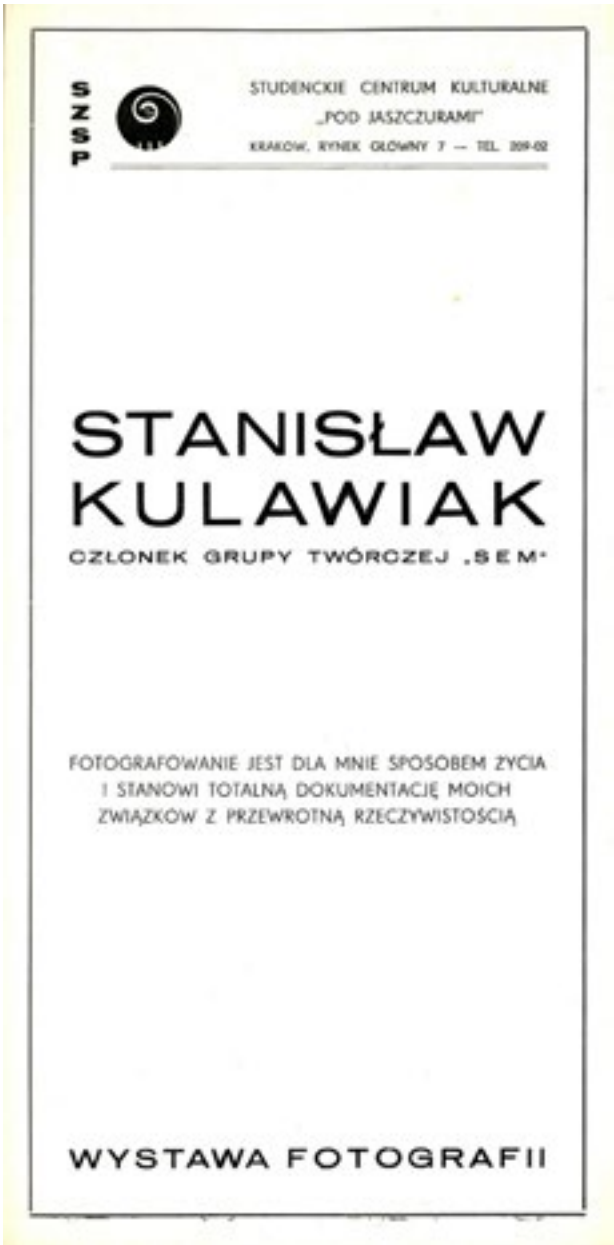
Reportáž z plenéru
v Bystrzyci Kladské,
"*Magazyn Studencki*"
Krakov, jaro 1977
fotografie: Zbigniew
Bzdak, Stanisław
Kulawiak, Adam Niem-
czak a další

Stanisław Kulawiak
Přespavání na koleji
(*Waletowanie w akademiku*)
Krakov, 1975

S přibývajícími zkušenostmi s agenturní prací dozrávali autoři ke koncepčnějšímu přístupu k budoucím fotografickým projektům.

Jejich touhou bylo zprostředkovat svůj kritický postoj k realitě kolem sebe širšímu publiku. Proto se po výstavě prací SAF v roce 1975 v knihovně AGH rozhodli založit Tvůrčí skupinu SEM a v roce 1976 skupina představila svou první instalaci s názvem "*Akcja Próbna 1*" (Zkušební akce 1).

Stanisław Kulawiak
Zbigniew Bzdak
Informační materiály
o jejich Individuálních
výstavách fotografií
Krakov, 1975

„JASZCZUROWA GALERIA"
„akcja próbna"
grupa SEM
zbigniew bzdak
stanisław kulawiak
adam niemczak
grupa SEM
zbigniew bzdak
stanisław kulawiak
adam niemczak
grupa SEM
„JASZCZUROWA GALERIA"
WYSTAWA FOTOGRAFII
KRAKÓW
LUTY 1977

2.3 Akcja Próbna 1 (Zkušební akce 1) XI–XII 1976, Krakov Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak, Adam Niemczak

První instalace TS SEM se skládala z fotografií, které přímo a bez uměleckého doplnění dokumentovaly zjevné situace na ulicích a prvky městské infrastruktury. Skládala se z několika vzájemně se doplňujících souborů fotografií.

První soubor byl pořízen na přechodu pro chodce, kde byli fotografováni chodci v jízdních pruzích a projíždějící auta na rušné ulici. Další sadou byly portréty náhodných lidí vycházejících z jedné z budov v areálu AGH. Další sadu tvořily fotografie ceduli, informačních a výstražných tabulí a dopravních značek.

Citace z popisu projektu: "*Dokumentace pouličních událostí jako pokus o přímou komunikaci s náhodnými kolemjdoucími. Akce na rozhraní mezi fotografií a realitou, tj. sémantické dorozumění prostřednictvím obrazu s divákem, expanze fotografie do sociální struktury*".[5]

Autoři chtěli komunikovat s náhodným publikem, tj. kolemjdoucími, které potkali během fotografování, v tomto případě především se studenty AGH. Na některých fotografiích pořízených ve dveřích budovy jsou vidět reakce lidí vycházejících z budovy na akt fotografování, kterého si byli vědomi.

Lze říct, že se zde jedná o interakci s fotografovanou osobou, dokumentovanou touto fotografií. Jinými slovy, s konfrontací konkrétního lidského kolektivu s jeho fotografickým záznamem.

5 Kulawiak Stanisław, Bzdak Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

Zkušební akce 1
Fotogalerie Jaszczurowa
Pozvánka na výstavu
Krakov, XII 1976

Zkušební akce 1
Krakov, 1976
fot. Stanisław Kulawiak

Zkušební akce 1
Fotografie z výstav
AGH Krakov 1976
Fotogalerie Jaszczurowa 1977
Szczawnica 1977

Fotografie z projektu
Krakov, 1976
fot. Zbigniew Bzdak

Klíčovým pojmem, který se týká tohoto projektu, je vedle konfrontace, expanze fotografie do sociální struktury. Jerzy Olek, fotograf, výtvarný umělec a teoretik umění, který byl v 70. letech 20. století hybatelem hnutí "expanzivní fotografie", k němu počítá i činnost TS SEM. Se skupinou zůstával ve stálém kontaktu a sledoval její činnost.

Jerzy Olek,
Foto-divadlo
(*Fototeatr*),
1975

2.4 Koncept “expanzivní fotografie” Jerzyho Oleka jako teoretický základ pro činnost Tvůrčí skupiny SEM

Profesor Jerzy Olek (1943-2022) byl výtvarný umělec a teoretik umění, zabýval se fotografií a multimediálním uměním. Ve své tvorbě se zabýval chápaným a představovaným prostorem v mnoha ohledech. K jeho subjektivnímu ztvárnění používal kresbu, fotografii, zrcadlové obrazy, grafické a počítačové techniky a vytvářel rozsáhlé vizuální struktury a instalace.

V roce 1965 vystudoval stavební inženýrství na Technické univerzitě ve Vratislavi, ale jeho další životní cestu ovládla vášeň pro fotografování. V roce 1965 debutoval samostatnou výstavou a brzy začal publikovat recenze a kritické komentáře i texty o teorii umění. Výsledkem této spisovatelské činnosti, která trvala po mnoho let jeho působení, je obrovský soubor textů a článků a pojmů, které vymyslel v souvislosti s uměním a fotografií.

Byl tvůrcem problémových fotografických výstav, kurátorem a animátorem hnutí expanzivní a mediální fotografie (70. léta) a elementární fotografie (80. léta). V roce 1996 získal na Státní vysoké škole výtvarných umění v Poznani umělecký diplom a v roce 2005 mu byl udělen titul profesora výtvarných umění.

Širší rozbor tvorby Jerzyho Oleka přesahuje rámec této práce, proto se omezíme pouze na ty jeho aktivity, které souvisejí s prací Tvůrčí skupiny SEM.

V roce 1977 založil Jerzy Olek ve Vratislavi umělecké hnutí a galerii “Foto – Medium – Art”. Velmi stručně lze myšlenku tohoto hnutí popsat následovně:

Kamera již není nástrojem pro zobrazení naturalistických obrazů prostředí. Je to multifunkční nástroj pro reflexi. Pojmy, které pomáhají popsat tyto inovativní aktivity, jsou: foto – médium, foto – jazyk, foto – hranice poznání světa, foto – umění. Kombinace těchto nových významových struktur používaných avantgardou fotografického umění, jejich sbírek

a struktur, programů a funkcí souvisejících s mechanickými prostředky záznamu používanými ve výtvarném umění vedla k vytvoření autonomní foto – reality, jejíž podstata je obsažena v termínu FOTO – MEDIUM – ART. [6]

Pojem "expanzivní fotografie", spojený s trendem Foto – Medium – Art, odkazuje na praktickou sféru performativních aktivit ve fotografii. Nejlépe jej vystihuje citát z článku Jerzyho Oleka, který hodnotí činnost několika fotograficko-uměleckých skupin prezentovaných v rámci oslav "Dnů Vratislavi" v roce 1978, jichž se účastnila i Tvůrčí skupina SEM. Recenze vyšla v novinách *Słowo Polskie* v červnu 1978.

"Všechny tyto akce se řídily ideologickým manifestem zveřejněným v katalogu, který obsahoval mimo jiné následující pasáž: ... obrazová DÍLA dosud realizovaná podle některého z osvědčených vzorů pomalu ustupují široce pojatým AKCÍM, a tak se – bez ohledu na manipulaci s jednotlivými díly-obrazy v průběhu akcí – stávají současná DÍLA sama AKCÍ. Jinak řečeno, místo staticky defenzivní fotografie zaujala v posledních letech EXPANZIVNÍ FOTOGRAFIE."[7]

V praxi to znamenalo vyjít s fotografiemi na ulici, mimo galerii, a hledat kontakt s náhodnými kolemjdoucími, pokusit se je vtáhnout do společné hry, obklopit je fotografickou krajinou zvanou fotosféra, donutit je přemýšlet o dvojí povaze fotografie, o té věrné, ukazující naturalisticky zachycenou skutečnost, a o další vrstvě, vytvořené v mentální sféře, která je cizí této realitě.

Většina aktivit tvůrčí skupiny SEM odpovídala myšlence expanzivní fotografie. Součástí dlouholeté série výstav, které Jerzy Olek prezentoval v galerii "Foto – Medium – Art", byla v roce 1979 také výstava TS SEM, což svědčí o tom, že Jerzy Olek její činnost oceňoval.

6 https://www.fotomedium.pl/teksty/foto_medium_art.html

7 Článek Jerzyho Oleka o aktivitách v expanzivní fotografii, Słowo Polskie, VI 1978

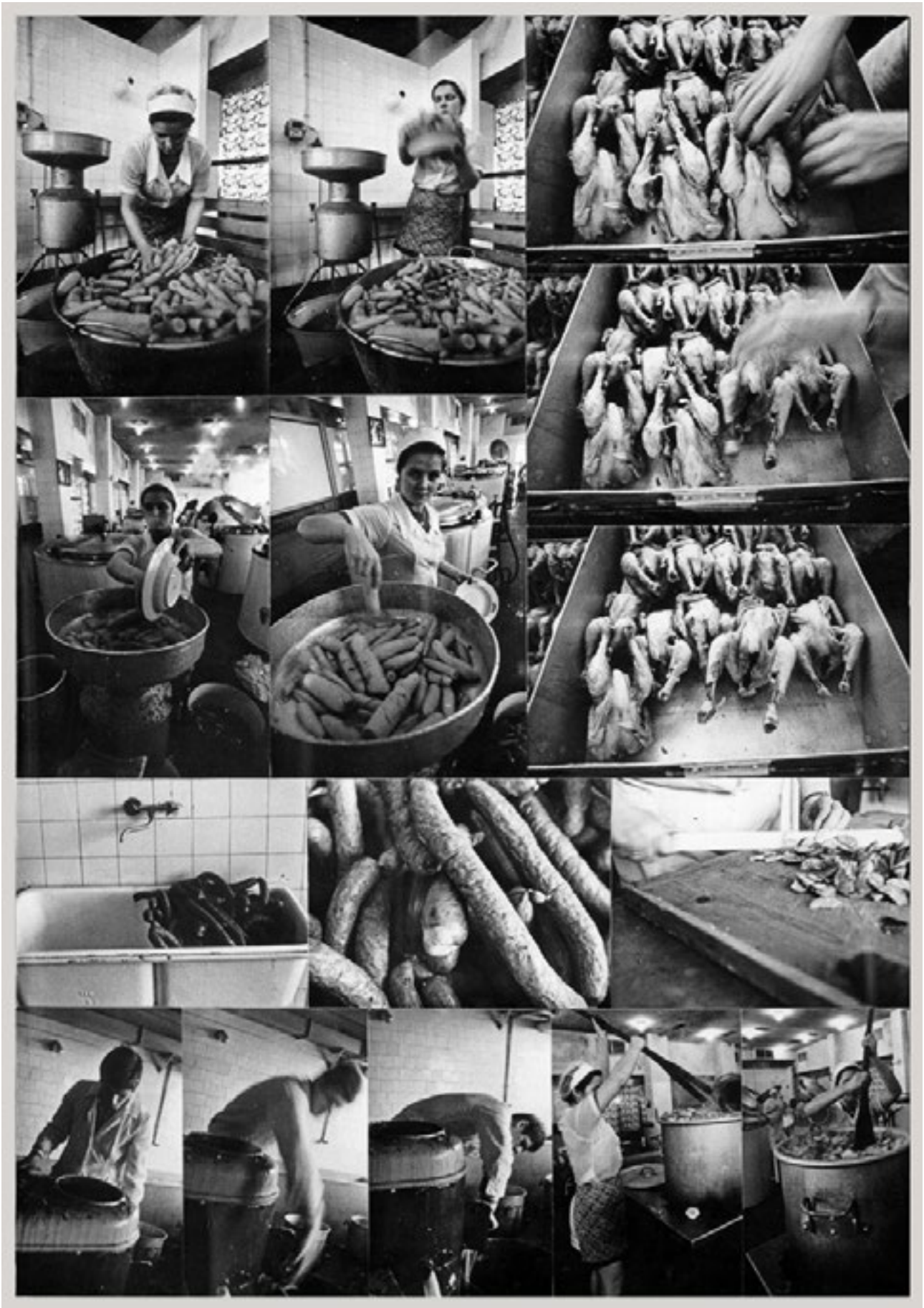
Jerzy Olek,
Fotografie možná
(*Fotografia możliwa)*
1979

recenzje

fotografia

W SFERZE ILUZJI

Článek Jerzyho Oleka
o aktivitách v expanzivní
fotografii,
Słowo Polskie, VI 1978

2.5 Akcja Stołówka (Akce Jídelna) IV 1977, Krakov. Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak

V první fázi projektu bylo pořízeno velké množství fotografií v kuchyni a studentské jídelně Hornicko-hutnické akademie AGH v Krakově. Fotografie zachycují práci a přípravu pokrmů, přičemž na jednom místě je shromážděna nápadná rozmanitost produktů, jako jsou uzeniny z masa nebo zelenina. Vidíme velké kotle, v nichž se jídlo vaří, a personál, který je míchá obrovskými lžícemi. Celé to působí surrealistickým dojmem. Tyto scény jsou zobrazeny prostřednictvím série podobných fotografií, které připomínají filmový záznam. Podobně máme k dispozici sérii fotografií zachycující podávání jídel personálem jídelny, jedící osoby, dokumentaci jídel na stolech, složení příborů a místa, kam je odkazováno špinavé nádobí. Fotografie mají objektivní charakter a poskytují čistou a úplnou dokumentaci různých aspektů provozu jídelny.

V dalším kroku projektu byly tyto fotografie v podobě výstavy vystaveny ve stejné jídelně, přičemž autoři pořídili další sadu fotografií, které ukazují fungování jídelny na pozadí jejich výstavy.

Z popisu projektu: "*Tautologická kompilace fotografických záznamů procesu přípravy a konzumace jídla na místě byla použita k odhalení rutinních činností v zařízení hromadného stravování*".[8]

Klíčovým pojmem se zde zdá být "tautologie", což je v tomto případě opakování zřejmého obrazu na místě, kde tento obraz vznikl a kde je neustále k vidění na živo. Myšlenka konfrontace fotografií s jejich "živými obrazy" obsahuje prvek performance. Jde o interakci mezi skutečnými uživateli a zaměstnanci jídelny a jejich obrazy, přítomnými formou výstavy na stejném místě. To znamená, že každá činnost vykonávaná v této jídelně se stává performancí na pozadí fotografií zobrazujících přesně tytéž činnosti vykonávané těmito lidmi.

Akce Jídelna
Krakov, 1977
fot. Stanisław Kulawiak

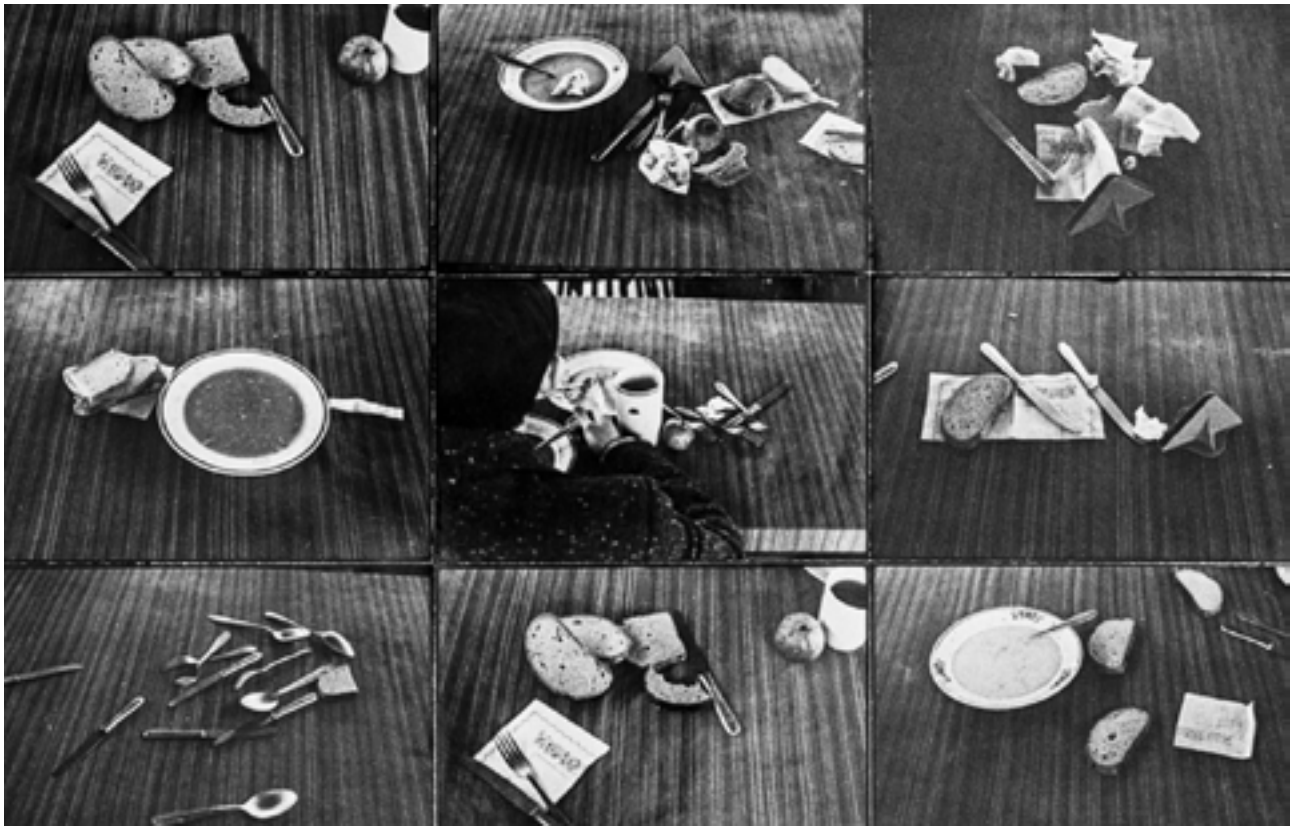
8 Kulawiak Stanisław, Bzdak Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

Akce Jídelna
Krakov, 1977
fot. Zbigniew Bzdak

Druhá akce GT SEM v návaznosti na první “ Zkušební akce 1” byla komplexnějším projektem, aniž by ztratila lehkost a vtip s přidaným prvkem zábavy. Fotografie pořízené v této sekvenci vyvolávají úsměv a model, pravděpodobně náhodný spolužák s tehdy módním “afro” účesem, se stává hvězdou projektu.

SEM
SEM
SEM
SEM

Akce Jídelna
Krakov, 1977

Nápad pořídit tak intenzivní fotografie na tak obyčejném místě, jako je menza, připomíná myšlenku permanentní fotografie skupiny PERMAFO[9], podle níž stojí za to fotografovat a dokumentovat vše kolem, každý aspekt každodenního života. Na druhou stranu konfrontace výstavy fotografií pořízených v jídelně s lidmi, kteří v ní pracují a využívají ji, je myšlenkou, která odpovídá představě expanzivní fotografie Jerzyho Oleka

9 https://pl.wikipedia.org/wiki/Permafo

Akce Stopy
Szczawnica, 1977

2.6 Akcja Ślady (Akce Stopy) VII 1977 Szczawnica Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak, Adam Niemczak

Pro tuto akci je rozhodující místo, kde k ní došlo. Szczawnica je nejvýznamnějším turistickým cílem Pienin, velmi malebného a oblíbeného koutu jižního Polska. V tomto městě byla na hlavní promenádě část chodníkových desek pokryta fotografiemi chráněných rostlin z nedalekých hor, které symbolizují nedotčenou přírodu. Fotografie měly rozměry 50 x 50 cm, tedy přesně tolik, kolik měly dlažební desky na místě. To bylo důležité, protože kolemjdoucí, kteří by šlápli na obvyklý rastr standardních dlažebních desek, by náhle narazili na desku pokrytou fotografií, což je materiál, který by mohl být snadno poškozen nebo dokonce neopatrně zničen.

Zjevné proekologické poselství této akce se projevilo tím, že kolemjdoucí byli vyprovokováni k tomu, aby se dopustili ničení fotografických stop nedotčené přírody. Kolemjdoucí pak byli postaveni před dilema, jak se k takové fotografii zachovat. Po nějaké době samozřejmě došlo k poškození výtisků, což bylo fotograficky zdokumentováno.

Opět se zde jedná o performance, protože chodci na tuto "rozložitelnou výstavu" bouřlivě reagovaly. Pochopili, že cílem této akce bylo upozornit na problém ničení životního prostředí civilizací, který byl patrný zejména v zemích východního bloku. Zde byl průmyslový rozvoj vždy důležitější než ochrana životního prostředí, což efektně dokumentovala řada fotografů v různých zemích a v různých dobách.

Zbigniew Bzdak podczas fotografowania okazów przyrody

Akce Stopy
Szczawnica, 1977

Moje město Krakov -
- Hlavní náměstí
Krakov, 1978

2.7 Moje miasto Kraków – Rynek (Moje město Krakov – Hlavní náměstí) X 1978 Poznaň, XI 1978 Krakov, VII 1979 Tarnobrzeg, X 1979 Nisz, II 1980 Krakov Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Jerzy Ochoński, Adam Rzepecki, Krzysztof Wolski.

Hlavní náměstí se nachází v centru historického města Krakova. Má rozměry 200 x 200 m a je obklopeno těsně sevřenými měšťanskými domy, na které se zde autoři zaměřili. Pro instalaci autoři pořídili dva vzájemně propojené soubory dokumentárních fotografií. První soubor tvoří fotografie fasád všech budov na náměstí pořízené velkoformátovým fotoaparátem, druhý soubor tvoří fotografie pořízené uvnitř a v zadní části těchto budov. Fotografie fasád budí dojem elegance a pořádku, zatímco zadní prostory představují obraz zchátralosti a degradace. Pravdou o mnoha budovách v Krakově té doby bylo, že renovovaná a udržovaná fasáda zakrývala špatný technický stav za touto fasádou.

Z popisu projektu: „*Srovnání fotografií fasád obnovených měšťanských domů z náměstí s reportážními záběry jejich zničených zadních místností je výzvou k záchraně památek a upozorněním na sociální podmínky života lidí, kteří v nich žijí*“.[10]

Projekt byl prezentován formou instalace na rámech uspořádaných do tvaru čtverce. Na rámech byly zavěšeny fotografie fasád činžovních domů v uspořádání odpovídajícím skutečnému umístění budov tak, že když člověk stál uvnitř čtverce instalace, mohl na čtyřech stranách tvořených rámy vidět reprodukci architektonického uspořádání budov na Hlavním náměstí. K fotografiím fasád ze zadní strany byly připojeny fotografie zad těchto budov, tedy obraz destrukce a rozpadu.

Instalace metaforicky upozorňovala na skutečnost, že mnohé aktivity v Polsku se v té době odehrávaly naoko, pravda se skrývala pod atraktivní zástěrkou. Pravda byla většinou zcela jiná, než jak ji člověk viděl ze strany oficiální fasády.

10 Kulawiak Stanisław, Bzdak Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

Moje město Krakov -
- Hlavní náměstí
Krakov, 1978
Poznaň, 1978

Příprava projektu Moje město Krakov - - Hlavní náměstí Krakov, 1978

Formálně projekt využíval efektu typologie neboli uměleckého inventáře. Ačkoli je zde obtížné najít stopy inspirace, koncept vykazuje příbuznost s aktivitami düsseldorfské školy a dílem Hille a Bernda Becherových.[11] Srovnaní fotografií v sekvenci odrážející skutečné uspořádání budov vytvořil v roce 1966 Edward Ruscha, projekt „*Every Building on the Sunset Strip*“[12], ale i zde je obtížné najít přímou inspiraci.

11 https://www.artnet.com/artists/bernd-and-hilla-becher/
12 https://www.moma.org/collection/works/146931

Zkušební akce 2 – Fronta
Prezentace instalace
v městském prostředí
Tarnobrzeg 1978
fot. Zbigniew Bzdak

2.8 Akcja Próbna 2 – Kolejka (Zkušební akce 2 – Fronta) V 1978 Wrocław, IX 1978 Darłowo, VII 1978 Tarnobrzeg, rekonstrukce VI-VIII 2017 Wrocław, V-VIII 2015 Chicago Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak, Adam Rzepecki

Jak již bylo zmíněno v úvodu, zhoršující se hospodářská situace v Polské lidové republice vedla k nedostatku zboží a k rozsáhlým frontám před obchody, v nichž se čekalo na nákup nedostatkového zboží. A právě takové fronty jsou předmětem „Zkušební akce 2". Autoři vyfotografovali skutečnou frontu stojící před obchodem a poté pořídili otisky fotografií lidí ve velkém zvětšení, které odpovídá skutečné velikosti fotografovaných osob. Pro zvětšeniny bylo použito fotografické plátno „*Fotoleinen*" výroby NDR. Po sestavení svislých zvětšenin vedle sebe získali zobrazení fronty skutečné velikosti o délce 21 m.

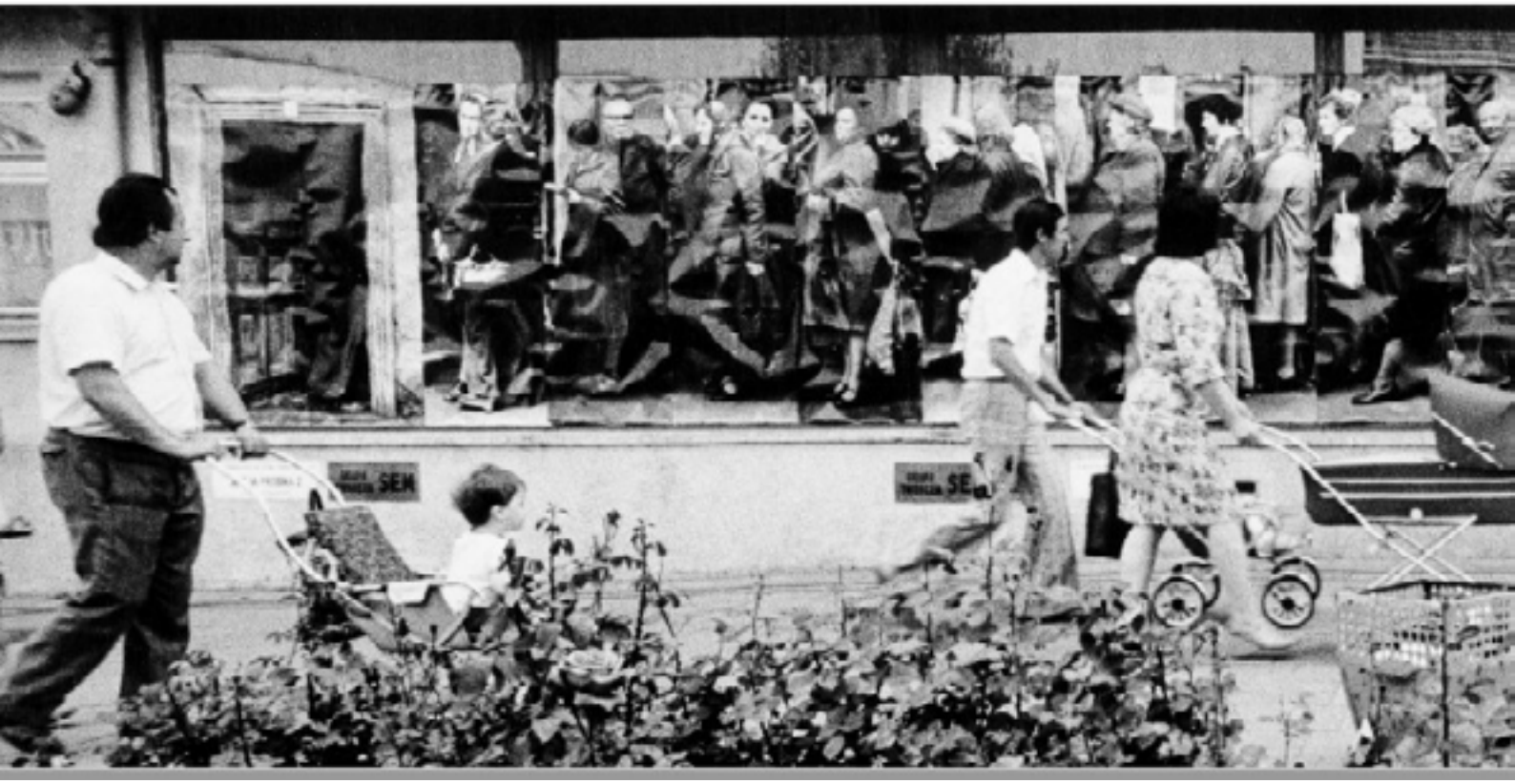
Před veřejnou prezentací projektu bylo nutné oznámit záměr vystavit jej místnímu cenzorovi, aby byl schválen. Záhadný název skrýval skutečný obsah a myšlenku projektu. Teprve po vyvěšení obrázků fronty na zeď na rušném místě uprostřed města byla skutečná myšlenka prezentace odhalena.

Z popisu projektu: „*Konec sedmdesátých let byl v Polsku konfrontací mezi politickou utopií komunistické vlády a zhoršující se ekonomickou situací. To se projevilo v depresivní náladě veřejnosti. Členové skupiny SEM (...) dokonale vycítili tep všeobecných změn. (...) Fotografie fronty pořízené v měřítku 1 : 1 upozornily na problém a vyvolaly otázky po příčinách tohoto jevu. (...) Kritický význam projektu se ukázal až po montáži fotografií na konkrétní místo*".[13]

13 Kulawiak Stanisław, Bzdak Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

Zkušební akce 2 – Fronta
Prezentace instalace
v městském prostředí
Darłowo 1978
Wrocław 1978
Tarnobrzeg 1978

Zkušební akce 2 – Fronta
Prezentace instalace
ve Vratislavi v roce 1978

Je důležité si všimnout určité koncepční podobnosti mezi touto instalací a dřívějším projektem skupiny „Akce Jídelna“. Bylo jakousi tautologií vyvěsit obrázky fronty na místě, kde se pravděpodobně často stály skutečné fronty, a ukázat je lidem, kteří v těchto frontách stáli. Tautologie, to znamená opakování v podobě obrazu situace, která je až příliš dobře známá z praktického života. Prvek performance je zde rovněž zřejmý. Diváci a kolemjdoucí byli přítomnými autory fotografováni a účastnili se rozhovorů o projektu.

Instalace byla několikrát představena v různých městech a vždy byla uznávána jako kritika tehdejších poměrů v Polsku. V jednom případě, v Tarnobrzegu, byli autoři donuceni orgány v trestním řízení instalaci odstranit, protože jim hrozily následky. Instalace každopádně vyvolávaly shromáždění lidí a diskuse v ulicích; přijetí bylo vždy velmi živé a spontánní.

V krajině dějin
Prezentace instalace
ve Vratislavi
v roce 1978

2.9 W pejzażu historii (V krajině dějin) III 1979 Vratislav Účastníci projektu: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak, Jerzy Ochoński, Adam Rzepecki, Krzysztof Wolski.

Tato instalace je jedním z posledních společných projektů Tvůrčí skupiny SEM. Byla představena v galerii „Foto – Medium – Art" ve Vratislavi. Tuto galerii vedl pozdější profesor Jerzy Olek a propagoval v ní proud „expanzivní fotografie", do kterého pozdější profesor Olek zahrnul i činnost TS SEM.

Tato výstava byla již zjevně politická a protistátní. Skládala se ze dvou prvků: smyčkové fronty, známé již z předchozího projektu „Zkušební akce 2", rozestavěné kolem pilířů podpírajících strop galerie, a velkých desek polepených titulními stranami propagandistických novin Polské sjednocené dělnické strany (PZPR), která v Polské lidové republice vládla od roku 1948.

Z popisu projektu: „*Na stěnách galerie byly umístěny reprodukce titulních stran vládních novin „Trybuna Ludu" z let 1948 až 1978. Chraplavé zprávy v rozporu s dobovou realitou ohromovaly frontu lidí stojících uprostřed ve věčném čekání na všechno*".[14]

Svět popisovaný ve stranickém tisku, především v deníku „*Trybuna Ludu*", prakticky neexistoval. Realitou byla drsnost a útrapy každodenního života, reprezentované smyčkovou frontou. Neměla začátek ani konec, nevědělo se, co znamená a zda někdy zmizí.

Doba, v níž byla instalace představena, se v Polsku někdy označuje jako „pozdní Gierek", což je hospodářsky velmi obtížné období. Zároveň pod kůží mnoho lidí tušilo nadcházející změny. Zvolení Karola Wojtyły papežem v říjnu 1978 a přípravy na jeho první návštěvu Polska vedly k uvolnění politického tlaku. Proto se stávaly možnými iniciativy, jako byla výstava kritická vůči úřadům.

14 Kulawiak Stanisław, Bzdak Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

Fotografie z výstavy
V krajině dějin
Galerie Foto-Medium-Art
Vratislav, 1979

Informační složka k výstavě
V krajině dějin
Galerie Foto-Medium-Art
Vratislav, 1979

Akcja próbna 2 — Second tentative action

GRUPA TWÓRCZA „SEM"

Istnieje od grudnia 1976 r. przy Radzie Uczelnianej ZSMP Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Członkowie grupy są studentami krakowskich uczelni: Akademii Górniczo-Hutniczej, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Medycznej.

Dotychczasowe działania grupy:

1. AKCJA PRÓBNA 1 — Kraków, grudzień 1976 r.
2. AKCJA STOŁÓWKA — restauracja studencka, Kraków, kwiecień 1977 r.
3. AKCJA ŚLADY — Szczawnica, lipiec 1977 r.
4. AKCJA PRÓBNA 2 — Wrocław, maj 1978 r. — Tarnobrzeg, lipiec 1978 r.
5. MOJE MIASTO KRAKÓW — Akcja Rynek, Pomost, październik 1978 r. — Kraków, listopad 1978 r.

CREATIVE GROUP „SEM"

Came into existing in December, 1976, supported by Okręgowy Ośrodek Organizacji (OZSP) of Academy of Mining and Metallurgy, Cracow. All of them are students of Cracow High Schools: Academy of Mining and Metallurgy, Jagiellonian University or Medical Academy.

Group Operations up to now:

1. FIRST TENTATIVE ACTION — December 1976, Cracow.
2. CANTEEN ACTION — held in students canteen, April 1977, Cracow.
3. TRACES ACTION — July 1977, Szczawnica.
4. SECOND TENTATIVE ACTION — May 1978, Wrocław — July 1978, Tarnobrzeg.
5. CRACOW — MY CITY — Market Square Action, October 1978, Poznań — November 1978, Cracow.

„W PEJZAŻU HISTORII" — GRUPA TWÓRCZA „SEM" (ZBIGNIEW BEDAK, STANISŁAW KULAWIAK, JERZY OCHOBSKI, ADAM RZEPECKI, KRZYSZTOF WOLSKI — Galeria „Foto-Medium-Art" 50-748 Wrocław, pl. Nankiera 8, tel. 44-76-40 — marzec 1979 r.

Prezentuje „Foto-Medium-Art" klucza Jerzy Olek 00-316 Wrocław, ul. Praga 36 m. 6 wraz z Alkiem Figurą, Ernestem Kalinowskim i Ryszardem Tabaką.

Wydawca: Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu.

„IN THE LANDSCAPE OF A HISTORY" — CREATIVE GROUP „SEM" (ZBIGNIEW BEDAK, STANISŁAW KULAWIAK, JERZY OCHOBSKI, ADAM RZEPECKI, KRZYSZTOF WOLSKI) — Gallery „Foto-Medium-Art" 50-748 Wrocław, pl. Nankiera 8, tel. 44-76-40 — March 1979.

Presentation „Foto-Medium-Art" is directed by Jerzy Olek 00-316 Wrocław, ul. Praga 36 m. 6 with Alek Figura, Ernest Kalin and Ryszard Tabaka.

Editor: The Centre of Culture and Art in Wrocław.

GRUPA TWÓRCZA SEM

FOTO MEDIUM ART

Akcja próbna 1 — First tentative action

Wśród twórców zajmujących się w Polsce fotografią można wyodrębnić kilka postaw. Dominującymi idą za tym: z jednej strony postawa „artysty" poszukującego „zakorzenienia" fragmentu naszej rzeczywistości, z drugiej zaś postawa „badacza", bezinteresownie eksperymentującego na tym medium. Prowadzi to wszystko do otwarcia fotografii od rzeczywistości społecznej, do której poniekąd ona zewnętrznie predysponuje, wyciągając z jej natury. Istnieje też nie zmienia fakt istnienia grupy fotoreporterów, których ambicje przerastają ramy jednego medium masowego: prasy, ilustracji, obwoźnych pudełeczek filmowych.

Wobec takiego stanu zaistniałego zdecydowanie wydają nam się działania, których znaczenie tworzy się na styku fotografii — rzeczywistości. Taka świadoma ekspansja fotografii w społeczną strukturę

— umożliwiając bezpośredni, często przypadkowy kontakt z widzem,
— umożliwia go do natychmiastowe na bieżąco, który do nas kierujemy,
— ułatwiając porozumienie, odbiór naszego przesłania

SPOTYKA SIĘ Z ŻYCIEM!

Grupa twórcza „SEM": Zbigniew Bedak, Stanisław Kulawiak, Jerzy Ochobski, Adam Rzepecki, Krzysztof Wolski

One can distinguish some ways of thinking characteristic for photographers living and working in Poland. Two of them are dominating: first — photographer as „artist", ongoing [illegible] fragments of our reality; second — photographer as „explorer", unselfishly experimenting on this medium. Nature of photography gives photographers particular predisposition to picture social reality; previously mentioned reasons cause, that photography to be very far from these problems. The fact of an existing of a group of photographers whose ambitions go beyond the main media, doesn't change the situation.

We think that in such situation, the most interesting are operations, their meeting and sense are created on photography — reality border. Such conscious expansion of photography into social structure:

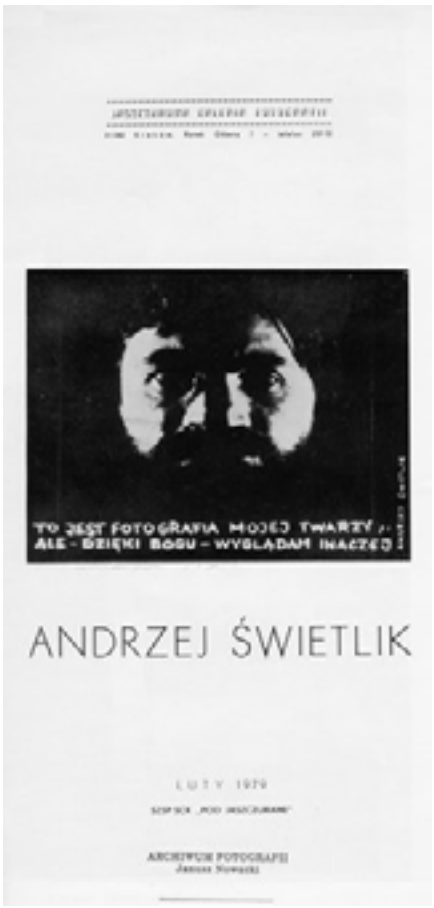
— permitting direct, often unconventional, meeting with a observer,
— making him react as a signal sent to him by us,
— making easier the communication and understanding of our message

IT MEETS LIFE!

Creative Group „SEM": Zbigniew Bedak, Stanisław Kulawiak, Jerzy Ochobski, Adam Rzepecki, Krzysztof Wolski

Akcja „Ślady" — Traces action

Obálky brožur
z výstav
ve Fotogalerii
Jaszczurowa

2.10 Jaszczurowa Galeria Fotografii (Fotogalerie Jaszczurowa) Klub pod Jaszczurami, Krakov Kurátoři galerie: Stanisław Kulawiak, Zbigniew Bzdak, Adam Rzepecki

Fotografickou galerii působící ve studentském klubu „*Pod Jaszczurami*" na krakovském Hlavním náměstí založili v lednu 1978 Stanisław Kulawiak a Zbigniew Bzdak. Kurátorsky připravili řadu výstav, na nichž představili díla mladých, často debutujících fotografů.

Zpočátku byla hlavním proudem prezentovaným v galerii dokumentární a reportážní fotografie. Postupem času se Fotogalerie Jaszczurowa stala velmi prestižním a důležitým místem pro fotografický život Krakova. Mnoho výstav a umělců propagovalo myšlenku „expanzivní fotografie". Tedy fotografie, která svými akcemi vstupovala do reálného života a hledala kontakt s divákem.

Od galerií Svazu polských umělců fotografů ZPAF (*Związek Polskich Artystów Fotografów*) působících v Krakově a výstav pořádaných Krakovskou fotografickou společností KTF (*Krakowskie Towarzystwo Fotograficzne*) se lišila tím, že byla otevřená novým myšlenkám a pořádala výstavy pro mladé, širší veřejnosti neznámé fotografy, kteří neměli mnoho příležitostí prezentovat svou tvorbu mimo tuto galerii. Mnozí z nich se v pozdějších letech stali významnými fotografy, důležitými z hlediska dějin polské fotografie.

Vystavoval zde mimo jiné Andrzej Baturo[15] (X 1979), představitel směru sociologické fotografie. Výstavu sociologické fotografie pod stejným názvem uspořádali Marek Gardulski[16] (III 1979), Mariusz Hermanowicz [17](XI 1979) a Maciej Osiecki [18](XII 1979). V Fotogalerii Jaszczurowa byla v listopadu 1978 představena také instalace Tvůrčí skupiny SEM „*Moje miasto Kraków – Rynek*" (Moje město Krakov – Hlavní náměstí).

15 https://fundacja-centrum-fotografii.org/andrzej-baturo/
16 https://artinfo.pl/artysci/marek-gardulski/archiwum
17 https://faf.org.pl/artists/mariusz-hermanowicz/
18 https://pl.wikipedia.org/wiki/Maciej_Osiecki

Výstava
Tvůrčí skupiny SEM
ve Fotogalerii
Jaszczurowa
Krakov, 1978

Setkání ve fotogalerii Jaszczurowa, zleva: Stefan Zbadyński, Jacek Szmuc, Zbigniew Bzdak, NN, Adam Rzepecki, Jadwiga Rubiś, Krakov, 1977
fot. Stanisław Kulawiak

Postupem času se galerie profilovala směrem ke konceptuální fotografii, zejména poté, co její vedení převzal Adam Rzepecki, člen TS SEM a později člen skupiny konceptuálních fotografů „*Łódź Kaliska*“[19]. Zde také vystavovali ostatní členové této skupiny, Marek Janiak (XII 1978), Andrzej Świetlik (II 1979), Andrzej Kwietniewski (V 1980). Probíhaly zde také prezentace různých projektů skupiny „*Łódź Kaliska*“ v letech 1980-1981.

19 https://culture.pl/pl/tworca/lodz-kaliska

Pracovní setkání nové
Tvůrčí skupiny SEM
(Agentury SEMBIS)
zleva: Marek Kurkiewicz,
Grzegorz Zygier, Krzysztof
Wolski, Maciej Dyląg,
Krakov, 1981

2.11 Tvůrčí skupina SEM po roce 1979

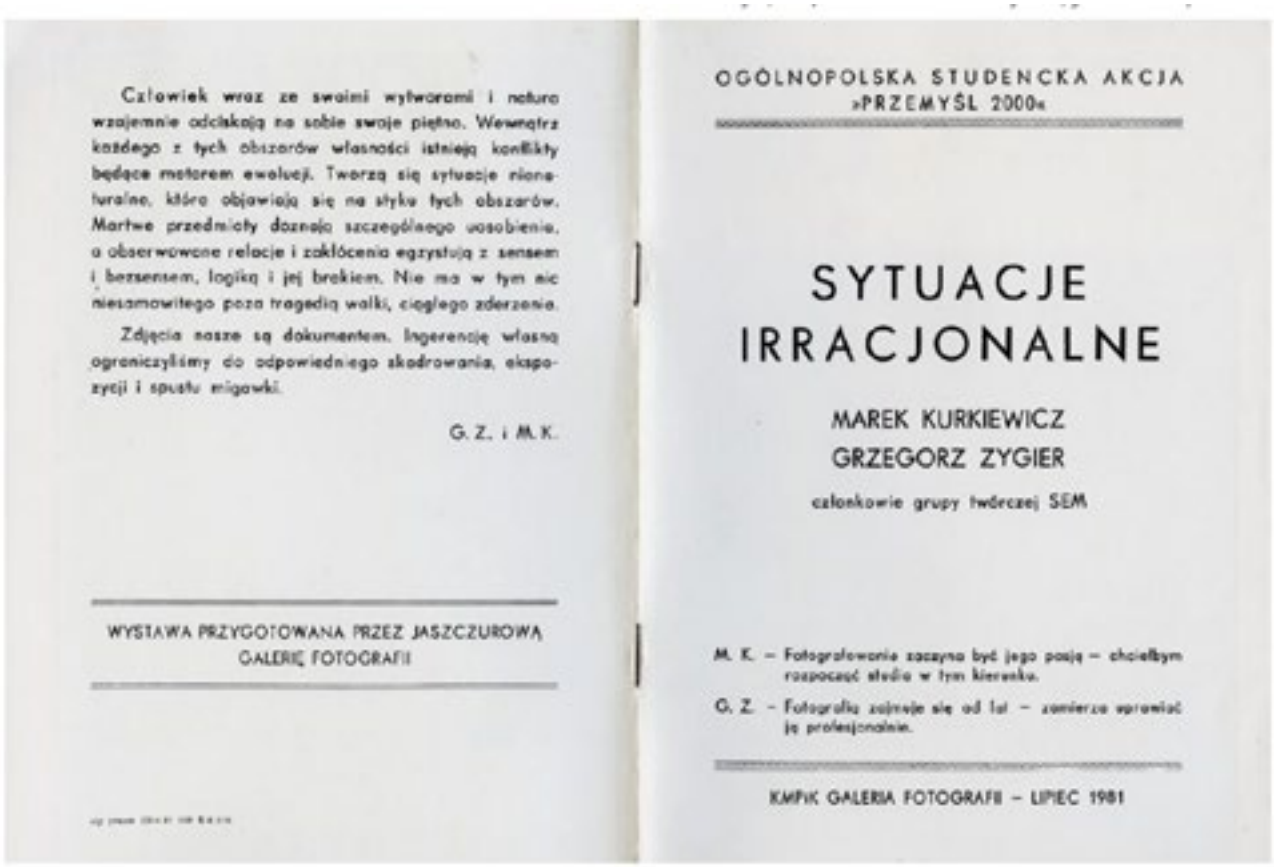
Skupinu tvořili jednotlivci, kteří reprezentovali různé tvůrčí postoje, přístupy k fotografii a chápání její role při prezentaci uměleckých myšlenek. Podle pozdějšího života jejích nejvýznamnějších členů lze říct, že se v ní střetávaly dva hlavní proudy. Prvním byl proud dokumentární, sociální a sociologické fotografie, který reprezentovali Stanisław Kulawiak a Zbigniew Bzdak. Další život těchto autorů ukázal důsledné pokračování těchto tvůrčích rozhodnutí a postojů. Stanisław Kulawiak, v současnosti tajemník Hlavní správy ZPAF, se důsledně hlásí k proudu dokumentární fotografie. Zbigniew Bzdak, který na podzim roku 1979 odjel z Polska do Jižní Ameriky s expedicí *Canoandes*[20] a nyní žije v USA, tam dosáhl vysokého profesionálního postavení jako fotožurnalista a autor dokumentárních a sociálních projektů.

Druhý směr představoval Adam Rzepecki, který upřednostňoval kreativní a avantgardní směr. To se projevilo v profilu Fotogalerie Jaszczurowa poté, co v roce 1979 převzal její vedení od Stanisława Kulawiaka a Zbigniewa Bzdaka. Na podzim téhož roku odešel Adam Rzepecki z TS SEM a spolu s Andrzejem Świetlikem, Markem Janiakem, Andrzejem Kwietniewskim a Andrzejem Wielogórskim vytvořil skupinu „*Łódź Kaliska*“, neodadaistickou formaci působící v tradici konceptuálního umění, experimentální fotografie a performance s prvky anarchie.

Vzhledem k odchodu Zbigniewa Bzdaka do zahraničí a Adama Rzepeckiho z TS SEM plánoval Stanisław Kulawiak pokračovat v činnosti v rámci fotografické agentury *SEMBIS* a v roce 1980 pozval do skupiny dva nové členy, Marka Kurkiewicze a Grzegorze Zygiera. To však již bylo období útlumu její činnosti.

20 https://www.tylkokuznia.info/2020/08/historyczny-wyczyn-polskich-kajakarzy.html

Posledním projektem skupiny byla účast Grzegorze Zygiera a Marka Kurkiewicze na Celopolské studentské akci v Przemyślu s projektem „*Sytuacje irracjonalne*“ (Iracionální situace) v červenci 1981.

Człowiek wraz ze swoimi wytworami i natura wzajemnie odciskają na sobie swoje piętno. Wewnątrz każdego z tych obszarów własności istnieją konflikty będące motorem ewolucji. Tworzą się sytuacje nienaturalne, które objawiają się na styku tych obszarów. Martwe przedmioty doznają szczególnego uosobienia, a obserwowane relacje i zakłócenia egzystują z sensem i bezsensem, logiką i jej brakiem. Nie ma w tym nic niesamowitego poza tragedią walki, ciągłego zderzenia.

Zdjęcia nasze są dokumentem. Ingerencję własną ograniczyliśmy do odpowiedniego skadrowania, ekspozycji i spustu migawki.

G. Z. i M. K.

WYSTAWA PRZYGOTOWANA PRZEZ JASZCZUROWĄ GALERIĘ FOTOGRAFII

OGÓLNOPOLSKA STUDENCKA AKCJA
»PRZEMYŚL 2000«

SYTUACJE IRRACJONALNE

MAREK KURKIEWICZ
GRZEGORZ ZYGIER

członkowie grupy twórczej SEM

M. K. – Fotografowanie zaczyna być jego pasją – chciałbym rozpocząć studia w tym kierunku.

G. Z. – Fotografią zajmuje się od lat – zamierza uprawiać ją profesjonalnie.

KMPiK GALERIA FOTOGRAFII – LIPIEC 1981

Katalog výstavy
Marka Kurkiewicze
a Grzegorze Zygiera

MAREK KURKIEWICZ

GRZEGORZ ZYGIER

Je třeba zmínit také kurátorský počin Stanisława Kulawiaka, a to výstavu „*Od sierpnia do sierpnia*“ (Od srpna do srpna) v galerii ZPAF v září 1981 v Krakově.

Plakát a vernisáž výstavy
„Od srpna do srpna“
kurátor Stanisław Kulawiak
Krakov, IX 1981

Fotografie z protivládních protestů organizovaných *NSZZ Solidarność,*
fot. Stanisław Kulawiak
Krakov, 1981

Zavedení válečného stavu vládou generála Jaruzelského 13. prosince 1981 na dlouhou dobu zmrazilo veškeré nezávislé společenské a kulturní aktivity. Vzhledem k nedostatku příležitostí k činnosti a k tomu, že někteří účastníci skupiny ukončili svá studia v Krakově, byla Tvůrčí skupina SEM počátkem roku 1982 rozpuštěna.

3 Význam Tvůrčí skupiny SEM

Činnost Tvůrčí skupiny SEM je široké veřejnosti velmi málo známá, a proto je podceňována. Zaslouží si však, aby byla popularizována a získala své právoplatné místo v historii polské fotografie. Jedná se o významnou tvůrčí skupinu z následujících důvodů.

· · · Činnost skupiny měla teoretický základ v podobě myšlenky „expanzivní fotografie“ podle profesora Jerzyho Oleka. Součástí činnosti skupiny bylo překračování hranic galerií fotografickými aktivitami, hledání kontaktu a konfrontace s diváky, porušování konvencí a standardů tehdejších fotografických aktivit. Tato činnost byla zaznamenána a představovala kontrast k podnikům krakovského ZPAF a KTF v 70. letech 20. století.

· · · Skupina se ve svých aktivitách zabývala společensky závažnými tématy a někdy riskovala, že překročí povolený rámec kritiky tehdejší komunistické vlády. Témata jako ekologie, drsné podmínky bydlení, neuspořádaná technická městská infrastruktura nebo neustálý nedostatek zásobování a nepohodlí každodenního života se realizovala prostřednictvím nápaditých projektů, které na tyto problémy odkazovaly narážkou, ale pro diváka srozumitelnou formou.

· · · Většina členů skupiny pocházela z krakovských univerzit a neměla žádné předchozí fotografické vzdělání. Tehdy neexistovaly žádné školy ani kurzy, žádná školení nebo workshopy v oboru fotografie, jak je to dnes běžné. Členové Skupiny tedy získávali fotografické zkušenosti díky prací ve fotografické agentuře a dalším aktivitám při projektech Skupiny. Byla to pro ně dobrá škola a tyto zkušenosti využili ve své další práci. Většina z nich spojila svůj život s prací v oblasti fotografie a účast v Tvůrčí skupině SEM je důležitou součástí jejich životopisu.

· · · Tvůrčí skupina SEM byla zkušebnou a místem, z něhož vzešly dva proudy přítomné v pozdější tvorbě jejích členů. Stanisław Kulawiak a Zbigniew Bzdak představují proud dokumentárně-sociologický a Adam Rzepecki, k němuž se v pozdějších letech připojil Grzegorz Zygier, proud konceptuálně-avantgardní. Ve svých oborech jsou tito autoři dodnes významnými představiteli. Adam Rzepecki byl spoluzakladatelem skupiny „*Łódz Kaliska*", dodnes velmi významné umělecké skupiny polské fotografie. Dalo by se říct, že zkušenosti, které získal v GT SEM, byly základem pro jeho další činnost v této skupině.

· · · V neposlední řadě je třeba zmínit organizační a popularizační činnost v oblasti fotografie, tj. založení Fotogalerii Jaszczurowa a její provoz až do jejího uzavření v prosinci 1981, tj. do zavedení válečného stavu v Polsku.

Na závěr je třeba ještě jednou zdůraznit jedinečnost Tvůrčí skupiny SEM na pozadí tehdejšího fotografického prostředí v Polsku. Členové této skupiny pracovali solidně, jejich práce měla kvalitu, byla promyšlená a založená na originálních, inteligentních a atraktivních nápadech. Byla to skupina nadšených fotografů, kteří se z amatérů vypracovali na profesionály, neustále rozvíjeli své schopnosti a neustále zvyšovali úroveň své práce.

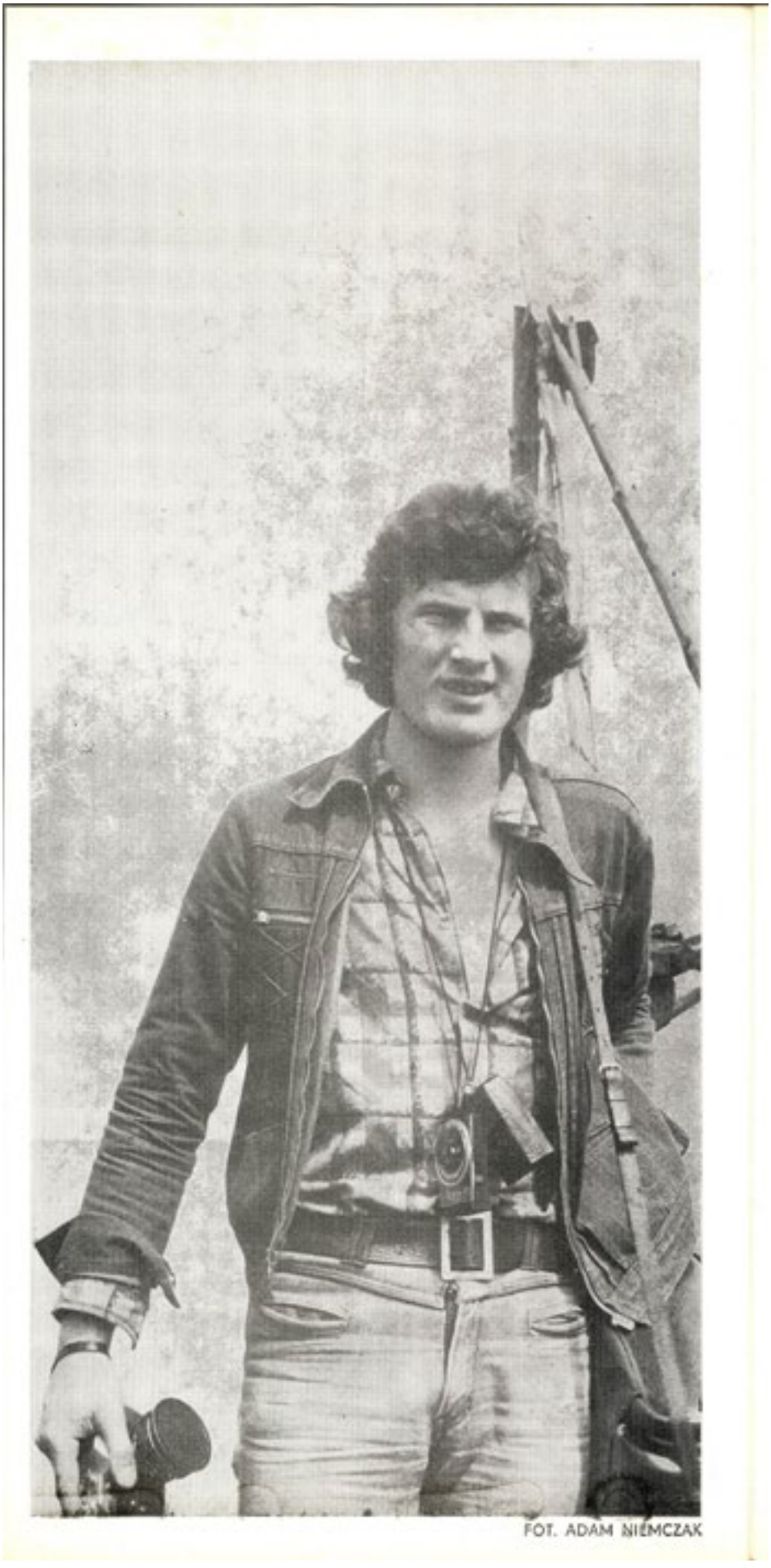
Skupina se postupem času stávala stále známější a úspěšnější, její členové se plně zapojovali do fotografického života a na své cestě se setkávali s nejvýznamnějšími osobnostmi polské fotografie té doby. Poslouchali přednášky Urszuly Czartoryské[21], individuálně se radili s Jerzym Lewczyńským[22] a Zofií Rydetovou[23] a znalosti a zkušenosti získávali také díky neustálému kontaktu s ostatními. Zároveň díky svému postavení amatérů-studentů-nadšenců neztráceli svou originalitu a snažili se jejím prostřednictvím prosadit v prostředí. O jejich úspěchu svědčí kromě mnoha ocenění, která získali jako skupina i jednotlivě, také zařazení do okruhu aktivit profesora Jerzyho Oleka, tedy expanzivní fotografie a Foto-Medium-Art.

Největším úspěchem skupiny je bezpochyby „*Akcja Próbna 2 – Kolejka*" (Zkušební akce 2 – Fronta). Provázel ji největší rozmach a vzhledem

21 https://fototapeta.art.pl/fti-ucz.html
22 https://zbiory.mufo.krakow.pl/artist/lewczynski-jerzy/
23 https://www.zofiarydet.com/pl

k období činnosti skupiny, tedy 70. letům 20. století, byla výjimečná a jedinečná. Myslím, že díky tomu, že se ve skupině střetly dva proudy, dokumentární (Kulawiak a Bzdak) a konceptuální (Rzepecki), došlo v tomto projektu k přílivu synergie a každý účastník přidal to, co bylo jeho nejsilnější stránkou.

Těžko říct, jak by se vyvíjela budoucnost skupiny, kdyby přežila období válečného stavu (1981-83). To však zůstane navždy neodhaleným tajemstvím. Nepochybné však je, že další osudy jejích členů jsou symbolickým pokračováním Tvůrčí skupiny SEM dodnes.

FOT. ADAM NIEMCZAK

4 Rozhovor se Stanislavem Kulawiakem

Jak začalo vaše fotografování na AGH?

Před univerzitou jsem se s fotografií nesetkal, během pracovní stáže před prvním ročníkem jsem s kamarádem vyměnil kytaru za fotoaparát a tak to začalo. Hned jsem založil Studentskou fotografickou agenturu na Fakultě elektrotechnické AGH, začali jsme fotit pro sebe a dokumentovat univerzitní život. Brzy jsme ve třech (Zbyszek Bzdak, Adam Niemczak a já) založili Tvůrčí skupinu SEM. Byli jsme mladí a rebelující, na situaci v Polsku jsme se dívali kriticky a vyjadřovali jsme to na fotografiích. Brzy jsme si uvědomili, že fotografie je krásná a mocná zbraň, velmi nebezpečná pro autoritářskou moc. Každé číslo univerzitních novin a časopisu „*Magazyn Studencki*", který jsem spolutvořil, muselo být před vydáním schváleno cenzurou. Někdy se stávalo, že fotografie musely být v tiskárně vyměněny, protože nebyly přijaty jako příliš kritické a ukazující realitu doby příliš přímo.

Měl jste možnost vystavovat své fotografie i mimo časopisu *„Magazyn Studencki"* a jiné časopisy?

Nejprve jsme to neudělali, ale později jsme si takové místo vytvořili v klubu *Pod Jaszczurami* na krakovském Hlavním náměstí jako *Jaszczurowa Galeria Fotografii* (Fotogalerie Jaszczurowa). Galerie, které v té době v Polsku fungovaly, vystavovaly hlavně tzv. fotografické umění a naše fotografie se tam nehodily. Byly sociálně-politickým dokumentem, nazývaným také sociologická fotografie, a nezapadaly do profilu žádné státní galerie. Založení naší Tvůrčí skupiny vycházelo z touhy vyjít s fotografiemi za stránky novin. Chtěli jsme s ní oslovit přímé publikum, nejlépe na ulici nebo na místě, které není galerií. Chtěli jsme navázat kontakt s diváky, kterými byli často náhodní kolemjdoucí lidé

v místech, kde jsme pracovali.

Měla být Fotogalerie Jaszczurowa, kterou jste založili se Zbigniewem Bzdakem, místem pro prezentaci sociální a sociologické fotografie?

Tak to bylo na začátku. Protože každý z nás byl individualista a pracoval sám za sebe, měli jsme tam výstavy i jako samostatní fotografové. Po odjezdu Zbigniewa Bzdaka do Jižní Ameriky převzal vedení a kurátorství galerie náš kolega Adam Rzepecki, který dával přednost avantgardním aktivitám ve stylu skupiny „*Łódź Kaliska*".

Měli jste při svých akcích Tvůrčí skupiny SEM nějaké problémy s cenzurou?

Tehdy museli cenzoři vždy vydat povolení k jakékoli veřejné akci. Naše akce se obvykle konaly v rámci nějaké větší studentské nebo umělecké činnosti, jako byl festival nebo přehlídka fotografií. Pro naše akce jsme používali názvy, které zněly jako kryptonymy, což často zakrývalo skutečný obsah a myšlenku. Například „Zkušební akce 2" by se správně měla jmenovat „Fronta". Povolení k expozici jsme získávali na základě hesla „ať se studenti baví", protože by se rozhodně nejednalo o nic vážného nebo nebezpečného. Dařilo se to do času. Při prezentaci „Zkušební akce 2 – Fronta" v Tarnobrzegu v červenci 1978, během studentské letní činnosti, jsme fotografie nalepili na velká skleněná okna místní banky PKO v centru města. Na naši výstavu, což byla dvacetimetrová instalace složená z fotografií lidí stojících ve frontě na všechno možné, živě reagovali lidé. Pak nám bylo řečeno, abychom vše rychle sundali, což nebylo snadné, protože jsme je na okna přilepili lepidlem Butapren. Jejich sundávání, respektive strhávání ze skla kus po kuse, trvalo dalších několik hodin, ukázalo se, že je to neplánovaná součást naší performance. Naštěstí to kromě politické šarvátky nemělo žádné další osobní následky.

„Fronta" neboli „Zkušební akce 2" je zajímavá instalace i z technického hlediska. Jak jste ji realizovali?

Jednalo se o propojené fotografie lidí stojících ve frontě dlouhé přesně 21 m a vysoké 2 m, což odpovídá velikosti skutečné fronty lidí. Fotografie jsme pořídili před obchodem „*Społem*" na Hlavním náměstí v Kra-

kově. V té době byly fronty všude a na všechno, takže to nebylo těžké. Z negativů jsme vytvořili fotografické vhledy o rozměrech 18 x 24 cm. Po retuši a tonální korekci byly fotografie přefotografovány velkoformátovým fotoaparátem a z výsledných negativů jsme zhotovili tisky na fotografické plátno *Fotoleinen* pocházející z NDR. V zatemněné místnosti jsme je zhotovili pomocí zvětšovacího přístroje nastaveného ve vodorovné poloze, který promítal obraz na světlo-citlivé plátno připevněné ke zdi. Připravili jsme si speciální kyvety s činidly, ve kterých jsme plátno převalovali rukama. Postupně jsme použili vývojku, přerušovač a ustalovač a nakonec oplach. Hotové fotografie jsme pověsili sušit na prádelní šňůry v našich kolejních pokojích. Připravili jsme tři verze této výstavy pro vystavení v různých městech , všechny byly zničeny. Čtvrtý soubor vznikl v roce 2015 pro „*Polish Museum of America*“ v Chicagu jako rekonstrukce projektu.

Jak zpětně hodnotíte své působení v rámci Tvůrčí skupiny SEM?

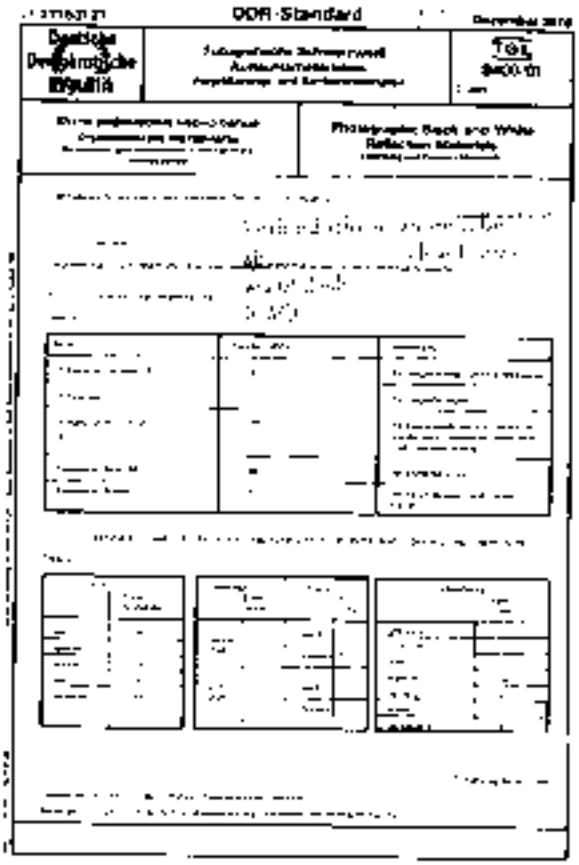
Určitě je třeba zdůraznit, že to pro nás byla skutečná individuální škola fotografie, která v té době v Polsku neexistovala. Věděli jsme sice o pražském „*Famu*“ a drážďanské *Technische Fachschule* (Vysoká škola technická), které poskytovaly studium fotografie, ale byly pro nás nedosažitelné. Jako Tvůrčí skupina SEM jsme se díky získaným cenám a oceněním účastnili všech významných fotografických akcí v Polsku. Setkávali jsme se s průkopníky polské reportážní fotografie a avantgardy a těžili z jejich znalostí a zkušeností. Všichni moji kolegové z TS SEM zůstali profesionálně u fotografie. Každý z nás šel svou individuální cestou, ale účast v té skupině byla a je pro každého z nás tvůrčím zasvěcením do umění vůbec. Zdá se mi také, že jsme po sobě zanechali cenné věci, které stojí za to si připomínat a hovořit o nich šířeji.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor provedl Leszek Górski 4. března 2025

Sušení fotografií
pro Zkušební akce 2 – Fronta
ve studentském pokoji
fot. Stanisław Kulawiak

Technický standard pro
fotografické materiály
vyráběné v NDR, včetně
plátna *Fotoleinen,*
DDR Standard, 1976

Between the lines, Poland 1974–1990 • Polish Museum of America • Chicago, maj-sierpień 2015

Rekonstrukce “Fronty”
pro “Polské muzeum
Ameriky” v Chicagu
v roce 2015

TS SEM během výstavy
"*W pejzażu historii*"
(V krajině dějin)
zleva: Adam Rzepecki,
Zbigniew Bzdak, Krzysztof
Wolski, Stanisław Kulawak,
Jerzy Ochoński
galerie Foto-Medium-Art
Vratislav,, III 1979

5 Životopisy vybraných členů Tvůrčí skupiny SEM

V letech 1976-1982 tvořili Tvůrčí skupinu SEM: **Stanisław Kulawiak**, **Zbigniew Bzdak**, Adam Niemczak, **Adam Rzepecki**, Krzysztof Wolski, **Jerzy Ochoński**, Marek Kurkiewicz, **Grzegorz Zygier**.

Stanislaw Kulawiak, narozený v roce 1954, po absolvování základní školy v Bobrownikách a gymnázia v Ostrzeszowě studoval v letech 1973-1979 na Fakultě elektrotechniky, automatiky a elektroniky Hornicko-hutnické akademie AGH v Krakově. Fotografování se věnuje od roku 1974, kdy nejprve vedl Studentskou fotografickou agenturu SAF a o dva roky později spolu s přáteli založil Tvůrčí skupinu SEM a Fotogalerii Jaszczurowa. V roce 1980 se stal členem Svazu polských uměleckých fotografů (ZPAF). V letech 1983-1989 spolupracoval s Divadlem Wojciecha Bogusławského v Kaliszi a v letech 1993-1999 pracoval pro společnost Country Line v Německu. Od roku 1999 je spolumajitelem společnosti *Oficyna Wydawnicza Kulawiak* v Ostrzeszówě. V letech 2010-2021 byl předsedou sdružení Regionální dokumentační středisko WIEŻA 1916. V letech 2014-2023 jako místopředseda pro umělecké záležitosti dolnoslezského okresu ZPAF organizoval okresní výstavy v Galerii *Za Szafą*. V letech 2017-2023 byl členem Umělecké rady ZPAF ve Varšavě a v současnosti je tajemníkem Hlavní rady ZPAF. Autor mnoha výstav a publikací, zajímá se o ediční činnost a tisk.

Zbigniew Bzdak se narodil v roce 1955 v Radomsku. Během středoškolských let (1970-1974) začal fotografovat ve fotoklubu při kulturním domě v Radomsku. Poté během studia na Hornicko-hutnické akademie AGH (1974-1979) v Krakově spolupracoval se Studentskou fotografickou agenturou SAF a v roce 1976 se stal spoluzakladatelem Tvůrčí skupiny SEM, s níž se zúčastnil mnoha akcí a výstav. V té době také spolupracoval se studentskými časopisy („*Magazyn Studenc-*

ki“, „*Student*“, „*Politechnik*“) a ilustrovanými časopisy („*Razem*“, „*itd*“). V roce 1979 odjel z Polska jako fotograf s kanoistickou expedicí *Canoandes‘79* (*Klub Bystrze* při AGH) do Mexika a Peru, kde dva roky dokumentoval průzkum neznámých řek v Latinské Americe. Jeho fotografie z prvního přejezdu Amazonky od pramene k oceánu byly publikovány v roce 1987 v časopise „*National Geographic Magazine*“ a v knize Joe Kanea „*Running the Amazon*“. Poté spolupracoval s časopisem *National Geographic Magazine* po mnoho let a fotografoval postupné výpravy na kánoích do nejhlubšího kaňonu světa, Colca v Peru, které byly v časopise publikovány v roce 1993. V 80. letech žil ve státě Wyoming v USA, kde pracoval jako fotoreportér pro „*Casper Star-Tribune“*. V roce 1990 vydal knihu „*Living in Wyoming, Settling for More*“ s textem Susan Andersonové, která byla časopisem *Communication Arts* vyhlášena knihou roku (1991). V roce 1991 se přestěhoval do Chicaga, kde pracoval pro deník „*The Times*“ a později pro dokumentární projekt *CITY 2000*. Než se v roce 2002 stal fotožurnalistou deníku „*Chicago Tribune*“, vyučoval fotografii na *Columbia College Chicago*. Fotografoval volební kampaň Baracka Obamy a jeho první měsíce v Bílém domě. Získal řadu ocenění v novinářských soutěžích. V roce 2015 získal cenu *Emmy* za dokument Kenwoodova cesta. V současné době žije ve státě Michigan, kde pracuje na vlastních projektech a výstavách a pořádá svůj rozsáhlý fotografický archiv.

Adam Rzepecki se narodil v roce 1950 v Krakově a je vizuálním umělcem, performerem, sochařem a instalatérem, fotografem a malířem. Vystudoval dějiny umění na Jagellonské univerzitě v Krakově. V letech 1977-1979 byl členem Tvůrčí skupiny SEM, od roku 1979 je členem skupiny *Łódź Kaliska* a od roku 1990 skupiny *Stacja Pi.Stacja.* V letech 1978-1981 vedl Fotogalerie Jaszczurowa v Krakově. V osmdesátých letech spoluzakládal galerii *Kultura Zrzuty.* Účastnil se všech výstav skupiny *Łódź Kaliska*. Jeho díla se nacházejí v polských i zahraničních muzejních sbírkách, mimo jiné v Národním muzeu v Krakově, Muzeu umění v Lodži, Centru současného umění Ujazdowski Zámek ve Varšavě a *Sammlung Verbund Wien* ve Vídni. Žije a pracuje v Krakově.

Grzegorz Zygier, narozen v roce 1954 v Piotrkowě Trybunalském. Fotograf, performer, videoartista, absolvent krakovské vysoké školy *Politechnika Krakowska*. V letech 1981-1982 byl členem Tvůrčí skupiny SEM, v letech 1982-88 byl spojen s uměleckým hnutím *Kultura Zrzuty*

a nezávislými časopisy „*Tango*“ a „*Hali Gali*“. Účastník a dokumentátor akcí, uměleckých setkání a plenérů: *Teofilów, Nieme kino* (Němé kino), *Pozdrawiamy urzędników sztuki* (Pozdravy uměleckým činovníkům), *Festiwal Sztuki Potrzebnej* (Festival potřebného umění) atd. V roce 1990 založil spolu s Adamem Rzepeckim a Katarzynou Pochrzęst formaci „*Stacja Pi.Stacja*“ působící v oblasti divadla, videa, performance, známou mimo jiné svými velkolepými představeními během festivalu *Krakowskie Reminiscencje Teatralne* (Krakovských divadelních reminiscencí). V roce 2002 se vrátil k analytické a konceptuální fotografii realizované v cyklech *Twoone*. V roce 1988 získal tvůrčí stipendium města Krakova a v roce 2009 stipendium ministra kultury a národního dědictví. Členem ZPAF je od roku 1987. Žije a pracuje v Krakově.

Jerzy Ochoński, obyvytel Krakova, narozený v roce 1953, absolvent klinické analytiky na Lékařské akademii v Krakově. Jeho dobrodružství s fotografií začalo už jako studenta v Krakově, kde se svými kolegy spolutvořil Tvůrčí skupinu SEM. To byl počátek jeho fascinace sociologickou a sociální fotografií, kterou považuje za nejčistší a nejhodnotnější formu fotografie. Několik dalších desetiletí pracoval jako fotožurnalista *Polska Agencja Informacyjna PAI* (Polská informační agentura) a později spolupracoval s *Centralna Agencja Fotograficzna CAF* (Centrální fotografická agentura) a *Polska Agencja Prasowa PAP* (Polská tisková agentura), díky čemuž zůstal tomuto odvětví fotografie věrný dodnes. Protože se nachází v sousedství, již téměř 50 let pozoruje prostor plný stop přítomnosti krakovských Židů v Kaziměři a dokumentuje proměny, které se v této vzkvétající čtvrti odehrávají.

6 Seznam výstav v Fotogalerii Jaszczurowa

1978_01 – Andrzej Brzeziński – Výstava fotografií

1978_01 – Young GEN Group – Výstava fotografií

1978_02 –J anusz Leśniak – Výstava fotografií

1978_02 – Jerzy Ochoński, Marek Pawłowski, Maciej Plewiński, Adam Rzepecki – debuty

1978_03 – Tomasz Henryk Kaiser – Výstava fotografií

1978_04 – Serge Sachno – Klima

1978_04 – Krzysztof Jakubowski – Výstava fotografií

1978_05 – Jerzy Fedak – Výstava fotografií

1978_05 – Jerzy Olek – Výstava fotografií

1978_05 – Stanisław Wasilewski – Výstava fotografií

1978_11 – G.T. SEM (Kulawiak, Ochoński, Rzepecki, Wolski) – Moje město Krakov – Hlavni náměstí

1978_12 – Marek Janiak – Výstava fotografií

1979_01 – Zdzisław Pacholski – Výstava fotografií

1979_02 – Andrzej Świetlik – Fotografia mojej twarzy (Fotografie mé tváře)

1979_03 – Marek Gardulski – Sociologická fotografie

1979_03 – Zbigniew Jeż – Syngenezy

1979_04 – Alek Figura – Fotografia jako destrukcyjna konstrukcja (Fotografie jako destruktivní konstrukce)

1979_05 – Andrzej Borys – Výstava fotografií

1979_10 – Andrzej Baturo – Sociologická fotografie

1979_10 – Marek Janiak, Jerzy Koba, Zdzisław Pacholski, Piotr Tomczyk, Andrzej Świetlik – 5x5

1979_11 – Mariusz Hermanowicz – Sociologická fotografie

1979_12 – Andrzej Baranowski – Przestrzeń (Prostor)

1979_12 – Maciej Osiecki – Sociologická fotografie

1980_03 – Adam Rzepecki – Výstava fotografií

1980_04 – Łódź Kaliska g.t. (Marek Janiak, Jerzy Koba, Andrzej Kwietniewski, Adam Rzepecki, Andrzej Świetlik, Andrzej Wielogórski) – Poznawanie rzeczywistości (Rozpoznávání reality)

1980_05 – Stanisław Kulawiak – Rodzice (Rodiče)

1980_05 – Andrzej Kwietniewski – Fotografia jako możliwy wygląd rzeczywistości (Fotografie jako možné zobrazení skutečnosti)

1980_09 – Marek Janiak – Gra play (Hra play)

1980_10 – Marek Janiak, Andrzej Kwietniewski – Widzenie poza obrazem, Nauka widzenia (Vidět za obrazem, Učit se vidět)

1980_10 – Stefan Wojnecki – Fotografia swobodna (Volné fotografování)

1980_12 – Krzysztof T. Pruszkowski – Výstava fotografií

1981_01 – Władysław Kaźmierczak – Performance polityczny (Politická performance) Performance polityczny

1981_02 – Zbigniew Warpechowski – 4 wypowiedzi + 4 performances (4 prohlášení + 4 performance)

1981_02-03 – Łódź Kaliska g.t. – Siedem dni na stworzenie świata projekt aktywności (Sedm dní pro stvoření světa – projekt aktivity)

1981_03-04 – Łódź Kaliska g.t. (Marek Janiak, Andrzej Kwietniewski, Adam Rzepecki, Andrzej Wielogórski) – Performance dla fotografii (Performance pro fotografii)

1981_06 – Grupa Robocza (Ryszard Bobek, Witold Górka, Stanisław Markowski, Jacek Szmuc, Stefan Zbadyński, Bogdan Zimowski) Výstava fotografií

7 Chronologicky řazeny seznam vybraných publikací

Knihy

DAVIES Norman, Boże igrzysko, Wydawnictwo ZNAK, Kraków, 2000, ISBN 83-7006-911-8

KANICKI Witold, Łuczak Dorota, Szymanowicz Maciej, Polscy fotografowie, krytycy i teoretycy o fotografii 1839-1989, antologia. Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, Poznań, 2023, ISBN 978-83-66608-62-7

SZTOMPKA Piotr, Boguni-Borowska Małgorzata, Fotospołeczeństwo. Antologie tekstów z socjologii wizualnej, Wydawnictwo ZNAK, Kraków, 2012, ISBN 978-83-240-1803-1

KOBYLIŃSKA Weronika, KUŹMICZ Marika, Fotografika, fotografia artystyczna w Polsce 1927-1978, Fundacja im. Edwarda Hartwiga, Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna w Łodzi, ZAiKS, Warszawa – Kraków – Łódź, 2022, ISBN 978-83-956482-1-2

MODELSKI Łukasz, Fotobiografia PRL, Wydawnictwo ZNAK, Kraków, 2013, ISBN 978-83-240-2043-0

BATURO Andrzej, 50 lat z fotografią, Fundacja Centrum Fotografii, Bielsko-Biała, 2015, ISBN 978-83-942710-0-8

KULAWIAK Stanisław, BZDAK Zbigniew, Fotografia znakiem czasu, dokumentalne instalacje Grupy Twórczej SEM, 1976-1979, Chicago – Ostrzeszów, 2021

BIRGUS Vladimir, Styl niedecydujących momentów we współczesnej fotografii socjalno-dokumentalnej, tekst referatu wygłoszonego podczas Gorzowskich Spotkań Fotograficznych w maju 1979 roku, broszura Studenckiego Centrum Kulturalnego „Pod Jaszczurami", 1979
(Styl nerozhodujících okamžiků v současné sociálně-dokumentární fotografii, text příspěvku předneseného na Gorzovských fotografických setkáních v květnu 1979, brožura Studentského kulturního střediska "Pod Jaszczurami", 1979)

Internetové stránky

https://kulawiak.pl/
https://www.instagram.com/bzdak/
https://www.fotomedium.pl/
https://www.artnet.com/
https://www.moma.org/
https://www.zpaf.pl/
https://pl.wikipedia.org/
https://fundacja-centrum-fotografii.org/
https://artinfo.pl/
https://faf.org.pl/
https://culture.pl/
https://www.tylkokuznia.info/
https://fototapeta.art.pl/
https://zbiory.mufo.krakow.pl/
https://www.zofiarydet.com/pl

8 Jmenný rejstřík

A
Anderson Susan 94

B
Baranowski Andrzej 98
Baturo Andrzej 23-24, 72-73, 98, 99
Becher Bernd 61
Becher Hille 61
Birgus Vladimir 24, 100
Bobek Ryszard 98
Boguni- Borowska Małgorzata 24, 99
Borys Andrzej 97
Broniarek Romuald 22
Brzeziński Andrzej 97
Bzdak Zbigniew 17, 31-33, 35, 37, 39, 42, 49-50, 55-56, 59, 62-63, 69, 73, 75, 77, 84-85, 87-88, 92-93, 99
Bułhak Jan 26

C
Czartoryska Urszula 84

D
Davies Norman 21, 99
Dłubak Zbigniew 28
Dyląg Maciej 76

F
Fedak Jerzy 97
Figura Alek 97

G
Gardulski Marek 73, 97
Gierek Edward 18-20, 69
Gniadek Henryk 32
Górka Witold 98
Górski Leszek 89

H
Hartwig Edward 27
Hermanowicz Mariusz 73, 98

J
Jakubowski Krzysztof 97
Janiak Marek 75, 77, 97, 98
Jaruzelski Wojciech 81
Jeż Zbigniew 97

K
Kaiser Tomasz Henryk 97
Kane Joe 94
Kanicki Witold 23, 99
Kaźmierczak Władysław 98
Koba Jerzy 98
Kobylińska Weronika 99
Kulawiak Stanisław 17, 31-37, 39-40, 49, 55, 59,63, 69, 73, 75, 77, 80-81, 84-85, 87, 90-93, 97-99
Kurkiewicz Marek 76-79, 93
Kuźmicz Marika 99
Kwietniewski Andrzej 75,77, 98

L
Lach-Lachowicz Natalia (Natalia LL) 28-29
Lachowicz Andrzej 28
Lesniak Janusz 97
Lewczyński Jerzy 84

Ł
Łopieński Bogdan 18
Łuczak Dorota 23, 99

M
Machowicz Adam 32
Markowski Stanisław 98
Modelski Łukasz 99

N
Niemczak Adam 17, 31-32, 35, 39, 55, 86-87, 93

O
Obama Barack 94
Ochoński Jerzy 59, 69, 92-93, 95, 97
Olek Jerzy 42, 44-47, 69, 83, 97
Osiecki Maciej 73, 98

P
Pacholski Zdzisław 97, 98
Pawłowski Marek 97
Pierściński Paweł 26
Plewiński Maciej 97
Pochrzęst Krystyna 95
Pruszkowski Krzysztof T. 98

R
Rubiś Jadwiga 75
Ruscha Edward 61
Rydet Zofia 84
Rzepecki Adam 59, 63, 69, 73, 75, 77, 84-85, 88, 92-95, 97, 98

S
Sachno Serge 97
Sajnok Marian 32
Szymanowicz Maciej 23, 99
Sztompka Piotr 23-24, 99
Szmuc Jacek 75, 98

Ś
Świetlik Andrzej 72, 75, 77, 97, 98

T
Tomczyk Piotr 98

W
Wasilewski Stanisław 97
Werpachowski Zbigniew 98
Wielogórski Andrzej 77, 98
Wojnecki Edward 72, 98
Wojtyła Karol (Jan Paweł II) 69
Wolski Krzysztof 32, 59, 69, 76, 92-93, 97

Z
Zbadyński Stefan 75, 98
Zimowski Bogdan 98
Zygier Grzegorz 76-79, 84, 93-94

Fotografie na obálce: Tvůrčí skupina SEM
Počet stran: 105
Počet normostran: 34
Počet úhozů: 60 738
autor práce: Leszek Górski
vedoucí práce: MgA. Jan Brykczyński, Ph. D.
oponent práce: MgA. Mgr. Michał Szalast
Institut tvůrčí fotografie
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Slezská univerzita v Opavě
Opava 2025